

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 156 (7324)

Sağlamlıq turizmi

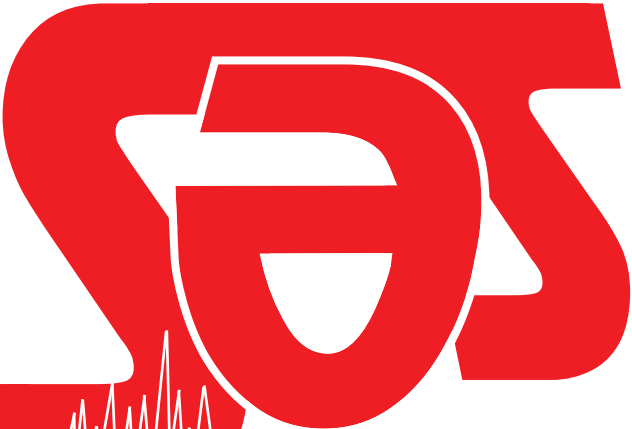

7

Prezident müddətli həqiqi hərbi xidmətə
çağırılma ilə bağlı Sərəncam imzalayıb

2

30 avqust 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Müasir Azərbaycanın milli inkişaf modeli

3

Qlobal problem: yoxa
çıxanlar, itkin düşənlər

10

Dünyanın yeni
güc mərkəzi
Turan birliyi olacaq

11

Prezident İlham Əliyevin "Əl-Ərəbiyyə"
telekanalına müsahibəsi: Cənubi
Qafqazda yeni reallıqlar və sülh gündəliyi

5

400 nəfərin
həyatına son
qoyan mina
terroru

12

"Beşiktaş"
da Sulşerin
yerinə o
GƏLDİ

16

Prezident müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılma ilə bağlı Sərəncam imzalayıb

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan vətəndaşlarının oktyabrın 1-dən 30-dək müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılması və müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularının ehtiyata buraxılması haqqında Sərəncam imzalayıb. SİA-nın məlumatına görə, sərəncama əsasən, 2007-ci ildə doğulmuş və çağırış gününədək (həmin gün də daxil olmaqla) 18 yaşı tamam olmuş, habelə 1995–2006-cı illərdə doğulmuş, yaşı 30-dək olan, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində müddətli həqiqi hərbi xidmət keçməyən, müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlet hüququ olmayan və ya müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan azad edilməyən Azərbaycan vətəndaşları oktyabrın 1-dən 30-dək müddətli həqiqi

hərbi xidmətə çağırılacaqlar.

Həmçinin "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" qanunun 38.1.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xidmət müddətini keçmiş müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları 2025-ci il oktyabrın 1-dən 30-dək ehtiyata buraxılacaqlar.

"Qarabağ" futbol klubuna 5 milyon manat ayrılıb

"Qarabağ" futbol klubuna maliyyə dəstəyi göstəriləcək. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı Sərəncam imzalayıb.

Sərəncamla UEFA Çempionlar Liqasının liqa mərhələsinə vəsiqə qazanması ilə əlaqədar Azərbaycan Prezidentinin

ehtiyat fondundan "Qarabağ" futbol klubuna 5 milyon manat ayrılıb.

Ağdaşın icra başçısına şiddətli töhmət verilib

Ağdaş Rayon İcra Hakimiyyətinin başçı-

sı Orxan Rüfət oğlu Hüseynzadəyə işində yol verdiyi ciddi nöqsanlara görə şiddətli töhmət elan edilib. Bu barədə Prezident İlham Əliyev Sərəncam imzalayıb. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azad olunan ərazilərdə tullantılarla bağlı idarəetmə təkmilləşdirilir

Prezident İlham Əliyev işğaldan azad olunmuş ərazilərdə tullantılarla bağlı idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, bununla əlaqədar bəzi fərmanlarında və sərəncamlarında dəyişiklik edilməsi haqqında fərman imzalayıb.

Fərmana əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə əmələ gələn bərk məişət tullantılarının, habelə digər təhlükəsiz bərk tullantıların yığılması və daşınmasını Şuşa şəhəri

və Şuşa rayonu üzrə – Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonları üzrə – Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Bərpa, Tikinti və

İdarəetmə Xidməti, Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonları üzrə – Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti, Laçın rayonu üzrə – Laçın rayonunda Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti, Xankəndi şəhəri, Ağdərə və Xocalı rayonları üzrə – Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti, Kəlbəcər rayonu üzrə – Kəlbəcər rayonunda Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidməti həyata keçirəcək.

"Təmiz şəhər" ASC-nin işğaldan azad

edilmiş ərazilərdə əmələ gələn bərk məişət tullantılarının, habelə digər təhlükəsiz bərk tullantıların yığılması və daşınması ilə bağlı bütün əmlakı adı çəkilən publik hüquqi şəxslərin balansına verilir.

Nazirlər Kabineti fərmanda göstərilən işlərin həyata keçirilməsinin maliyyələşdirilməsi üçün növbəti illərin dövlət büdcəsi layihələrində müvafiq vəsaitin nəzərdə tutulmasını təmin etməli, fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etməlidir.

Fərman 2026-cı il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

Müasir Azərbaycanın milli inkişaf modeli

Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərimizin gördüyü möhtəşəm işləri qətiyyət və prinsipliliklə davam etdirərək Azərbaycanın iqtisadi, siyasi, hərbi qüdrətini, nüfuzunu daim artıraraq, xalqın güzəranını və rifahını dönmə-

Prezident İlham Əliyev: "Bu gün Azərbaycan sabit siyasi sistemə və inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyata malik ölkədir"

760-a yaxın tibb müəssisəsi tikilib və ya təmir olunub, çoxlu sayda körpü və tunellər, yollar istifadəyə verilib. İstehsal və sənaye müəssisələrinin çoxu bölgələrə aiddir. Bütün bu və ya digər göstəricilər və statistik rəqəmlər deməyə əsas verir ki. Azərbaycan

dən yüksəldərək, ərazi bütövlüyümüzü təmin edərək və suverenliyimizə imza ataraq xalqın alternativsiz Liderinə çevrilib. Bu gün Azərbaycan öz qüdrətli Liderinin uzaqgörən, qətiyyətli siyasəti ilə regionda yaranmış yeni reallıqlar fonunda daha möhtəşəm gələcəyə doğru inamla addımlayır. Azərbaycanı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha yeni nailiyyətlər və yeni qələbələr gözləyir.

Ötən illər ərzində Azərbaycan xalqının təhlükəsizlik və sabitlik şəraitində yaşaması, uğurlu inkişafı hər bir Azərbaycan vətəndaşında məmnunluq yaradır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "2003-cü ildə verdiyim bütün vədlər yerinə yetirildi. Əldə edilmiş bütün nailiyyətlərin mənbəyi Azərbaycan xalqıdır, onun mənə göstərdiyi inam və onun vahid amal ətrafında birləşmə bacarığıdır. Biz doğrudan da bütün dünyaya sübut etmişik ki, böyük xalqıq, biz öz taleyimizi özümüz həll edirik, ölkə qarşısında duran problemləri özümüz heç kimin köməyi olmadan həll edirik və əsaslı şəkildə həll edirik" – deyən Prezident diqqətə çatdırıb ki, verdiyim vədlər arasında təbii ki, ilk növbədə, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası idi. Bəli Azərbaycan Prezidentin qətiyyəti ilə Vətən müharibəsi nəticəsində torpaqlarımızın böyük hissəsini azad edildi. 300-dən çox şəhər və kənd azad olunmuşdur, o cümlədən mədəniyyət paytaxtımız Şuşa şəhəri işğalçılardan azad edildi. "Biz qan tökərək, şəhidlər verərək tarixi ədaləti bərpa etdik": - deyə Prezident diqqətə çatdırıb.

GÜCLÜ XALQ, GÜCLÜ DÖVLƏT, GÜCLÜ LİDER VƏHDƏTİ

Ölkəmizin istənilən bir sahəsində uğur-

ları görmək mümkündür ki, bu da insanların firavanlığının təminində mühüm rola malikdir. Azərbaycan dünyanın ən sürətlə inkişaf edən, yeniləşən, müasirləşən, demokratikləşən dövlətinə çevrilib. Azərbaycan Prezidentinin yürütdüyü siyasətin məqsədyönlüyü, ardıcılığı hər bir vətəndaşda gələcəyə daha da böyük inam və əminlik yaradıb. Prezident İlham Əliyev dövrün tələbi kimi qarşıda duran vəzifələri düzgün müəyyən-ləşdirib, həyata keçirdiyi islahatlarla inkişaf mexanizminin daha da çevikliyinə, işləkliy-nə nail olub. Azərbaycan dünyanın ən sürətlə inkişaf edən, yeniləşən, müasirləşən, demokratikləşən dövlətinə çevrilib. Güclü xalq, güclü dövlət, güclü lider vəhdəti müasir müstəqil Azərbaycanın devizinə çevrilib. Bu gün Azərbaycanda güclü dövlət idarəçili-yi mövcuddur. Müstəqil Azərbaycanın yürütdüyü siyasət ölkəmizin etibarlı və strateji tərəfdaş kimi nüfuzunu beynəlxalq aləmdə yüksəldib və dünya birliyinin ayrılmaz hissəsinə çevirib. Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü müdrik və uzaqgörən siyasəti qısa müddətdə Azərbaycanı dünya birliyinin sayılıb-seçilən üzvünə, beynəlxalq tədbirlərin, qloballaşan dünyanın problemlərinin çözüldüyü məkana çevirdi. İnkişafın Azərbaycan modeli, multikulturalizm modelimiz dünyanın diqqətini özünə çəkdi, bir çox ölkədə öyrənilməyə başlandı və örnəyə çevrildi. Azərbaycan kosmik dövlətlər ailəsinə daxil oldu, müasir, modern dövlətə çevrildi. Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərimizin gördüyü möhtəşəm işləri eyni qətiyyət və prinsipliliklə davam etdirərək Azərbaycanın iqtisadi, siyasi, hərbi qüdrətini, nüfuzunu daim artırır, xalqın güzəranını və rifahını dönmədən yüksəldir.

1,8 MİLYONDAN ÇOX YENİ İŞ YERİ

Azərbaycanın uğurlu inkişafının təmin edilməsində və qarşıda duran bütün əsas vəzifələr uğurla icrasının təməlinde düşünülmüş siyasət, həyata keçirilən islahatlar və dövlət proqramları dayanır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının qəbulu və qarşıya qoyulan vəzifələrin uğurlu icrası nəticəsində abadlaşan bölgələrimiz, inkişaf edən ölkəmiz Azərbaycanın dinamik inkişafının göstəriciləridir. Paytaxtla regionlar arasında inkişaf fərqi aradan qaldırmağa hesablanmış Regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramları bölgələrdə infrastrukturun yenilənməsi, rayonların simasının əhəmiyyətli dərəcədə müasirləşməsinə mühüm rol oynayır. Bölgələrdə istehsal müəssisələrinin dirçəlişi və yeni sənaye obyektlərinin yaradılması, yerli resurslardan istifadənin səmərəliliyinin artırılması, aqrar sektorun müxtəlif dəstək mexanizmləri və innovativ üsullarla inkişaf etdirilməsi, müasir infrastrukturun, yeni iş yerlərinin yaradılması dövlət proqramlarının reallaşdırılmasında əsas nailiyyətlər sırasında qeyd edilməlidir. Ümumilikdə 4 dövlət proqramı üzrə regionlara yatırılmış investisiyaların həcmi 104 milyard manat təşkil edir. 2004-cü ildən bəri regionlarda 1,8 milyondan çox yeni iş yeri və 52 mindən artıq yeni müəssisə yaradılıb. Statistik rəqəmlərə əsasən. 2004-cü ildən ölkədə 60-dan çox yeni elektrik stansiyası istismara verilib. Elektrik enerjisinin 76%-i regionlarda istehsal edilir. Bu illər ərzində Azərbaycan elektrik enerjisini idxal edən ölkədən ixrac edən ölkəyə çevrilib. Regionlarda qazlaşdırmanın səviyyəsi 94%-i ötürüb, fasiləsiz içməli su alan əhali üzrə göstərici 9%-dən 73%-ə çatıb. Həmin müddətdə əsas hissəsi bölgələrə aid olmaqla 3.600-dən çox məktəb,

böyük bir inkişaf yolu keçərək nüfuzunu yüksəltməyə nail olub. Bu göstəricilər insanların rahatlıq və firavanlığını yüksəldib. "Bizim iqtisadiyyatımız özünü təmin edir. Bizim xarici borcumuzun səviyyəsi ÜDM-in 7 faizindən azdır və maliyyə ehtiyatlarımız borcumuzu 14 dəfə üstələyir. Biz milli sərvətlərin düzgün bölüşdürülməsi nəticəsində yoxsulluğun azaldılmasına müvəffəq olduq və bu gün yoxsulluq səviyyəsi 5 faizə bərabərdir."

Regionda yeni reallıqların müəllifi və postmünaqişə mərhələsinin ümumi geosiyasi ab-havasının yenilənməsində əsas söz sahibi olan Azərbaycan regional əməkdaşlıq, sabitlik və inkişaf üçün genişmiqyaslı təşəbbüslər irəli sürür. "Bu gün sirr deyil ki, Azərbaycan dünyada çox etibarlı və ciddi tərəfdaş kimi tanınır. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, öz sözünü açıq deyir, müstəqil siyasət aparır. Əlbəttə ki, bunun təməlinə həm hərbi gücümüz, həm də şanlı Qələbəmiz dayanır", - deyə Prezident bildirib. Cənab İlham Əliyevin dünyada gedən geosiyasi və geoiktisadi proseslərə müdrik liderə məxsus böyük uzaqgörənliklə yanaşması apardığı siyasətin əsas cəhətlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti təcrübəli siyasətçi kimi ümummilli və global məsələləri böyük peşəkarlıqla həll edir, hadisə və proseslərin axarını əvvəlcədən müəyyənləşdirərək gələcəyin tarixini yaradır, parlaq zəkası, iti mühakimə qabiliyyəti, möhkəm xarakteri və mürəkkəb situasiyalarda düzgün seçim etməsi ilə dünyanın tanınmış dövlət xadimləri içərisində xüsusi yer tutur. "Bu gün Azərbaycan sabit siyasi sistemə və inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyata malik ölkədir", - deyə Azərbaycan Prezidenti bildirib.

Ardı Səh. 4

Müasir Azərbaycanın milli inkişaf modeli

Xarici siyasətimiz çox aydın, açıq olacaq və bu gün dünya ictimaiyyəti bizim siyasətimizi bəyənir və dəstəkləyir. Əgər belə olmasaydı dünya birliyi COP29 Konfransının Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul etməzdi.

COP29 tədbirinin yüksək təşkilatçılığı, uğuru Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha bir təqdimatı oldu. Azərbaycanın növbəti diplomatik uğuru – D-8 təşkilatına üzvlük ölkəmizin müstəqillik tarixində beynəlxalq diplomatik uğurlar sırasına daxil olan növbəti əlamətdar hadisə kimi yadda qalıb. Misirin paytaxtı Qahirə şəhərində inkişaf etməkdə olan səkkiz ölkənin İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (D-8) XI Sammiti zamanı Azərbaycan Respublikası yekdilliklə D-8 təşkilatının üzvü seçilib. Bu, D-8 yarandığı gündən təşkilatın sıralarının ilk genişlənməsi kimi əlamətdardır. Üç qitəni əhatə edən, 4 trilyon ABŞ dollarından artıq ÜDM-ə malik, 130 milyard ticarət dövriyyəsi həyata keçirən, üzvlərinin əhalisinin sayının ümumilikdə dünya müsəlmanlarının 60%-ni təşkil edən (ümumi əhali 1,2 milyardan artıqdır) və böyük iqtisadi potensiala malik "İslam Səkkizliyi" adlanan D-8-ə ölkəmizin üzvlüyü Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunun və ölkəmizə olan etimadın bariz nümunəsidir. Bu, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli və uğurlu xarici siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Müasir Azərbaycan Respublikasının memarı və qurucusu olan Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş xarici siyasət strategiyası

Əvvəli-Səh-3

NEFT KAPİTALI İNSAN KAPİTALINA ÇEVİLDİ

Prezident İlham Əliyev xalqımızın həyatında böyük dəyişikliklər yaradan tarixi vəzifələrin həyata keçirilməsi yükünü və məsuliyyətini daşıyaraq milli maraqları ifadə edən siyasət həyata keçirir. Azərbaycan Prezidenti sübut edir ki, liderin malik olduğu nüfuz özündə şəxsi keyfiyyətlərin, siyasi dəyərlərin və prinsiplərin vəhdətini birləşdirir. Dövlət başçısının xalqın qəhrəmanı, hərbi sərkərdəsi olması onun intellektual potensialından və səriştəli idarəetmə bacarığından irəli gəlir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin diqqət və qayğısı nəticəsində, ölkə iqtisadiyyatının mühüm sahəsi olan qeyri-neft sektorunun inkişafında, eləcə də, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayan kənd təsərrüfatının dinamik və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi istiqamətində davamlı işlər görülür. Neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi strategiyasına uyğun olaraq, humanitar sahələrin inkişafı istiqamətində gərgin iş aparılıb. Təhsil sisteminin daha da təkmilləşdirilməsinə dair tədbirlər həyata keçirilib, dünyanın mötəbər universitetlərində minlərlə Azərbaycan gəncinin təhsil

alması üzrə Dövlət Proqramı gerçəkləşdirilib, yeni universitetlər açılıb, təhsildə özəl sektor formalaşmış. Yeni və çevik iqtisadi yanaşmalar, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, əlverişli biznes mühitinin yaradılması, investisiya cəlb ediciliyinin daha da artırılması, vergi və gömrük sisteminə köklü dəyişikliklər, şəffaflığın artırılması kimi mühüm amillər Azərbaycanın dayanıqlı və inklüziv sosial-iqtisadi inkişafını təmin edib. Təbii ki, bütün bunlar bir daha deməyə əsas verir ki, Cənab Əliyevin 22 illik prezidentliyi dövründə bütün sferalarda çevik islahatlar aparılıb, dövlət proqramları qəbul olunub. Düşünməmiş iqtisadi siyasət nəticəsində beynəlxalq qurumlarla səmərəli əlaqələr qurulub, vacib olan neft strategiyası davam etdirilib.

REGIONUN ƏN GÜCLÜ VƏ NÜFUZLU DÖVLƏTİ

Müasir dövrün qlobal çağırışlarına dəstək verən Azərbaycan dünya dövlətləri və beynəlxalq təşkilatlarla uğurlu əməkdaşlıq imkanlarına malikdir. Müstəqil Azərbaycanın yürütdüyü siyasət ölkəmizin etibarlı və strateji tərəfdaş kimi nüfuzunu beynəlxalq aləmdə yüksəldib və dünya birliyinin ayrılmaz hissəsinə çevirib. Bu gün, məhz uğurlu iqtisadi inkişaf strategiyasının

nəticəsidir ki, Azərbaycan modeli dünyada tanınır və qəbul edilir. Bütün bu və ya digər amillər müstəqillik dövründə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər - tarixi gerçəkliklərdir. Müasir Azərbaycanda nəhəng enerji layihələri, ölkənin hər yerində abadlaşma, müasirləşmə, ölkənin dünyada tanınması və milli maraqlara xidmət edən çoxsaylı tədbirlər gerçəkləşib. Həyata keçirilən çoxtərəfli və balanslaşdırılmış xarici siyasət nəticəsində, Azərbaycan regionun ən güclü və nüfuzlu dövlətinə çevrilib. Ölkəmizin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvlüyünə qəbul olunması onun dünya miqyasında artan nüfuzundan və uğurlu xarici siyasətindən xəbər vermiş oldu. Dünyanın 155 ölkəsi Azərbaycana səs verdi. Əlbəttə, xalqımız görülən işləri, əldə olunan nailiyyətləri hər zaman dəyərləndirir və ən yüksək səviyyədə qiymətləndirir. Cənab Prezident "Bizim siyasətimiz, addımlarımız, xoş niyyətimiz və xarici siyasətimizin əməkdaşlıq üzərində qurulması bizə böyük dostlar düşərgəsi qazandıra bilmişdir. Təsədüfi deyildir ki, Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasına 155 ölkənin dəstəyi ilə üzv seçilmişdir. Bu, bizim böyük siyasi, diplomatik qələbəmizdir, müstəqil Azərbaycanın böyük uğurudur", - deyə bildirmişdir.

Xarici siyasət daxili siyasətin davamıdır.

bu gün möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Əminliklə deyə bilərik ki, Ulu Öndərin hazırladığı mükəmməl xarici siyasət strategiyası Azərbaycanı bütün regional məsələlərdə söz sahibi olan müstəqil dövlətə çevirdi. Ümummilli Liderin siyasi kursunu layiqincə davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin uğurlu diplomatik fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanın dünya birliyindəki nüfuzu daha da artdı. Bu gün regiondakı hər hansı bir strateji əhəmiyyətli layihə Azərbaycanın rəyi olmadan gerçəkləşə bilməz.

Ötən 22 illik tariximiz Azərbaycanın böyük bir salnaməsini yaratmış, güclü iqtisadiyyata, dinamik inkişafa, dünya dövlətləri sırasında xüsusi imicə malik olan dövlət kimi öz imicini təsdiqləmişdir. Dövlət başçısının xalqın qəhrəmanı, hərbi sərkərdəsi olması onun intellektual potensialından və səriştəli idarəetmə bacarığından irəli gəlir. Bu gün, məhz uğurlu iqtisadi inkişaf strategiyasının nəticəsidir ki, Azərbaycan modeli dünyada tanınır və qəbul edilir. Bütün bu və ya digər amillər müstəqillik dövründə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər - tarixi gerçəkliklərdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Prezident İlham Əliyevin “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına müsahibəsi: Cənubi Qafqazda yeni reallıqlar və sülh gündəliyi

Cənubi Qafqaz regionunda 30 ildən artıq davam edən münaqişələr, müharibələr və nəticəsiz danışıqlar prosesləri Şanlı Zəfərimizdən sonra nəhayət ki, yeni siyasi reallıqların yaranmasına gətirib çıxarıb. Azərbaycan ilə Ermənistan arasında otuz ildən çox davam edən münaqişə yalnız iki dövlətin ikitərəfli münasibətlərini deyil, həm də bütövlükdə regional sabitliyi, enerji təhlükəsizliyini və beynəlxalq əməkdaşlıq perspektivlərini ciddi şəkildə müəyyənləşdirən amil olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına verdiyi müsahibə bu reallıqların izahı və onların beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Müsahibədə dövlət başçısı Qarabağ münaqişəsinin tarixi mərhələlərinə, Vətən müharibəsi ilə bərpa olunmuş ədalətə, Vaşinqtonda əldə edilmiş razılaşmanın mahiyyətinə və regionun gələcəyi üçün açılan yeni imkanlara toxunaraq, Azərbaycanın strateji mövqeyini qətiyyətlə ifadə etdi.

Cənab Prezidentin “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına verdiyi müsahibə eyni zamanda, Azərbaycanın beynəlxalq informasiya məkanında artan nüfuzunun bariz göstəricisidir. Regional və global proseslərin sürətlə dəyişdiyi bir dövrdə dövlət başçımızın mövqeyi təkcə ölkəmizin xarici siyasət prioritetlərini deyil, həm də enerji təhlükəsizliyi, beynəlxalq əməkdaşlıq və regional sabitlik kimi strateji məsələlərdə Azərbaycanın rolunu aydın şəkildə nümayiş etdirdi. Bu müsahibə vasitəsilə Prezident İlham Əliyev həm ərəb dünyasına, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə dövlətimizin mövqelərini və gələcəyə dair baxışlarını çatdıraraq, ölkəmizin global siyasətdə etibarlı tərəfdaş və mühüm aktor olduğunu bir daha təsdiqlədi.

Prezident İlham Əliyev müsahibəsində Azərbaycanın son otuz ildə keçdiyi mürəkkəb tarixi prosesləri xatırladaraq vurğuladı ki, Ermənistanın 1990-cı illərin əvvəlində həyata keçirdiyi işğal siyasəti ölkənin 20 faiz ərazisinin itirilməsinə, bir milyondan çox insanın qaçqın və məcburi köçkün statusu ilə yaşamasına səbəb olmuşdur. O dövrdə zəif orduya və siyasi dayaqlara malik Azərbaycan beynəlxalq hüququn açıq şəkildə pozulmasına qarşı adekvat cavab vermək imkanından məhrum idi.

2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsi dövlətimiz üçün döndüş nöqtəsi oldu. Dövlət başçımızın da vurğuladığı kimi, bu böyük Zəfərlə biz, nəinki ərazi bütövlüyümüzü, həm də beynəlxalq hüququ bərpa etdik. Bununla da uzun illər davam edən qeyri-səmərəli danışıqlar mərhələsi başa çatdı və regionda yeni geosiyasi reallıqlar yarandı.

Müsahibədə vurğulanan əsas məqamlardan biri 2025-ci il 8 tarixində Vaşinqtonda paraflanmış sənədin əhəmiyyətidir. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, bu sənəd Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinin dövlətlərarası formatda qurulmasına dair Azərbaycanın baxışına əsaslanır. ABŞ-ın vasitəçiliyi ilə əldə olunan razılaşma münaqişənin formal sonunu təsdiqləməklə yanaşı, Cənubi Qafqaz üçün tamamilə yeni imkanlar açır.

Dövlət başçımız diqqətə çatdırdı ki, Ermənistan konstitusiyasında hələ də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına alan müddəalar qalmaqdadır. Rəsmi İrəvan bu maddələrdə dəyişiklik etmədiyi müddətdə sülh sazişinin formal imzalanması mümkün deyil.

Vaşinqtonda əldə olunmuş razılaşmalar ABŞ-la yanaşı, Avropa İttifaqı, Türkiyə və ərəb ölkələri tərəfindən dəstəklənir. Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, sənədin pozulması təkcə Azərbaycanla münasibətlərə deyil, Ermənistanın beynəlxalq mövqelərinə də ciddi zərbə vura bilər. Əksinə, bu sazişin icrası regionda uzunm-

Ziyafət ƏSGƏROV
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədr müavini

üddətli sabitlik, əməkdaşlıq və yeni iqtisadi imkanların qapısını açmaqla.

Dövlət başçısı aydın mesaj verdi: əgər Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımaqdan imtina edərsə, Azərbaycan da Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımayacaq. Bu, regionun gələcəyi üçün həyati əhəmiyyət daşıyan məntiqi və ədalətli mövqedir. Prezident İlham Əliyev əminliklə bildirdi ki, Ermənistanın istənilən gələcək hökuməti də bu həqiqəti qəbul etməyə məcbur olacaq.

Prezident İlham Əliyev Ermənistanın konstitusiyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına alan müddəaların qalmasını hələ də sülh sazişinin formal imzalanmasına mane olduğunu vurğuladı. Ermənistanın qarşıdan gələn seçkiləri və konstitusiyaya dəyişiklikləri prosesə təsir edə biləcəyi, sənədin beynəlxalq dəstək alması razılaşmadan geri çəkilmə ehtimalını minimuma endirir.

Dövlət başçısı açıq şəkildə bəyan etdi: əgər Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımaqdan imtina edərsə, Azərbaycan da Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımayacaq. Bu, regionun gələcəyi üçün həyati əhəmiyyət daşıyan, rəşional və ədalətli mövqedir. Prezident Əliyev əminliklə qeyd etdi ki, Ermənistanın istənilən gələ-

cək hökuməti bu reallığı qəbul etməyə məcbur olacaq.

Prezident İlham Əliyev müsahibədə qeyd etdi ki, Azərbaycanın əsas məqsədi Naxçıvanı ölkəmizin əsas hissəsi ilə birləşdirən yolun tikilməsi və beynəlxalq təhlükəsizlik zəmanətlərinin təmin olunmasıdır. Dövlət başçısı vurğuladı ki, bu yol yalnız Azərbaycanın daxili birliyini möhkəmləndirməyəcək, həm də Asiya ilə Avropanı birləşdirən yeni tranzit xətti rolunu oynayacaq.

Prezident İlham Əliyev İran Prezidenti ilə formalaşmış səmimi və işgüzar münasibətlərin regional sabitliyə mühüm töhfə verdiyini vurğuladı. Onun fikrincə, iki dövlət arasında mövcud əməkdaşlıq yanlış təbliğat və şayiələrə baxmayaraq konstruktiv və qarşılıqlı hörmətə əsaslanır.

Cənab Prezident açıq şəkildə bəyan etdi ki, Zəngəzur dəhlizi heç bir halda İran üçün təhlükə deyil, əksinə, Şimal–Cənub dəhlizinə əlavə dəstək rolunu oynayacaq. Əlavə olaraq, Araz çayı üzərindən inşa edilən alternativ yol layihəsi İranla əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycanın hərbi gücü hər kəsə məlumdur, lakin ölkə heç vaxt təcavüzkar siyasət yürütməyib. Onun sözlərinə görə, 2020-ci ildə aparılan Vətən müharibəsi yalnız işğal altındakı ərazilərin azad olunması və ədalətin bərpası məqsədi daşıyırdı.

Dövlət başçısı bildirdi ki, Azərbaycan işğalçı deyil, azad edici ölkədir və regionda güc amilini yalnız sülh və sabitlik yaratmaq üçün istifadə edir.

Müsahibənin diqqətçəkən məqamlarından biri Azərbaycanın mülki təyyarəsinin Rusiya tərəfindən vurulması məsələsinə dair cənab Prezidentin açıqlamaları oldu. İlham Əliyev bu hadisəni faciəvi səhv adlandıraraq qeyd etdi ki, Moskvanın adekvat cavab verməməsi Azərbaycan ictimaiyyətində məyusluq doğurub.

Azərbaycan tərəfi öz növbəsində, 2020-ci ilin noyabrında baş vermiş oxşar hadisəyə dərhal üzrxahlıq və təzminatla cavab vermiş-

di. Lakin Rusiya tərəfindən eyni yanaşma müşahidə edilmədi. Prezident İlham Əliyev buna baxmayaraq münasibətləri tam gərginləşdirmək istəmədiklərini, lakin hörmətsizlik və təcavüz əlamətlərinə dözməyəcəklərini bəyan etdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Yaxın Şərqdə diplomatik vasitəçilik səylərinə toxunaraq, Suriyaya humanitar yardım, qaz təchizatı və elektrik enerjisi layihələrini qeyd etdi. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə İsrail və Suriya nümayəndələri arasında dialoqun baş tutması da diqqətçəkən məqamdır.

Dövlətimizin başçısı bəyan etdi ki, ölkəmiz yalnız regional deyil, beynəlxalq miqyasda da sülh və sabitlik üçün etibarlı tərəfdaşdır.

Prezident İlham Əliyev müsahibədə Azərbaycanın xarici siyasətinin əsasını təşkil edən prinsipin ərazi bütövlüyünə hörmət olduğunu bir daha vurğuladı. Onun sözlərinə görə, bu mövqə Qarabağ məsələsində, Suriyanın gələcək quruculuğunda və Ukraynanın dəstəklənməsində ardıcıl şəkildə özünü göstərir.

Bu prinsiplərin mövqə Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə etibarlı tərəfdaş kimi qəbul olunmasını gücləndirir və vasitəçilik imkanlarını artırır.

Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Azərbaycanın təbii ehtiyatlardan istifadə etməklə Yaxın Şərq bazarına daxil olması ölkəmiz üçün ilk təcrübədir. Onun sözlərinə görə, artıq Suriyaya qaz ixracı artırılmaqla bərabər Ərəb Qaz Kaməri, yaxud digər mübadilə mexanizmləri vasitəsilə bölgənin digər ölkələrinin də enerji ilə təmin olunması gündəmədədir.

Bu, Azərbaycanın yalnız xammal ixracatçısı deyil, həm də beynəlxalq enerji ticarətçisi kimi fəaliyyət göstərdiyini göstərir. Cənab Prezidentin fikrincə, Azərbaycanın potensialı “təsəvvür ediləndən daha böyükdür” və bu amil ölkəni Yaxın Şərq üçün etibarlı tərəfdaşa çevirir.

İlham Əliyev əlavə etdi ki, Azərbaycan ilə Körfəz Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələr arasında münasibətlər dostluq və nəticəyönümlü əməkdaşlıq prinsiplərinə əsaslanır. Xüsusilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Səudiyyə Ərəbistanı Azərbaycanın əsas sərmayə tərəfdaşlarıdır. Bu ölkələrin şirkətləri artıq Azərbaycanın bərpaolunan enerji layihələrinə böyük həcmdə investisiya yatırır.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın bərpaolunan enerji potensialının hələ tam dəyərləndirilmədiyini qeyd edərək, bu istiqamətdə strateji hədəfləri açıqladı. BƏƏ, Səudiyyə Ərəbistanı və Çin şirkətləri ilə imzalanmış müqavilələr əsasında 2030-cu ilə qədər 6 gigavatt günəş və külək enerjisinin əldə olunması planlaşdırılır. Bununla yanaşı, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda yeni su elektrik stansiyalarının tikintisi sürətlə davam etdirilir və artıq 300 meqavattlıq güc istifadəyə verilib.

Azərbaycanın enerji siyasəti yalnız neft-qazla məhdudlaşmır; əksinə, bərpaolunan enerji sahəsində beynəlxalq tərəfdaşlıqlar yeni mərhələyə qədəm qoyur. Prezident Əliyev qeyd etdi ki, Körfəz ölkələri ilə bu əməkdaşlıq qarşılıqlı investisiya mübadiləsi üzərində qurulur. Məsələn, BƏƏ-nin aparıcı enerji şirkəti ADNOC Xəzər dənizində Azərbaycanın ən böyük qaz yataqlarından birində səhmdar statusu əldə edib. Paralel olaraq, SOCAR da BƏƏ-də neft hasilatı layihələrinə qoşulub.

Bu, Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi, şaxələndirilmiş ixrac imkanları və “yaşıl keçid” strategiyası baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Prezident İlham Əliyevin “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına müsahibəsi təsdiqlədi ki, Azərbaycan müharibəni sülh və əməkdaşlıq gündəliyi ilə tamamlayır. Vaşinqton sazişi yalnız iki ölkə arasındakı münaqişəyə son qoymur, həm də Cənubi Qafqazı Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiya ilə birləşdirən strateji sabitlik məkanına çevirmək potensialına malikdir.

Daxili işlər naziri Xaçmazda vətəndaşların müraciətlərini dinləyib, sıra baxışı keçirib

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına və bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq daxili işlər naziri general-polkovnik Vilayət Eyvazov avqustun 28-də və 29-da Xaçmaz Rayon Polis Şöbəsinə növbəti vətəndaş qəbulu keçirib. Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən S A-ya verilən məlumata görə, nazir əvvəlcə Xaçmaz rayonunda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək əziz xatirəsini böyük hörmət və ehtiramla yad edib.

Sonra rayon polis şöbəsinin inzibati binasında Xaçmaz, Quba, Qusar, Şabran, Siyəzen, Xızı və digər rayonlardan gələn 409 vətəndaşın müxtəlif məsələlərlə bağlı müraciətləri dinlənilib.

Nazir onların problemlərinin həlli üçün nazirliyin aidiyyəti baş idarə və idarə rəislərinə tapşırıqlar verib.

Müraciətlərin əksəriyyətinin yerində həlli ilə bağlı tədbirlər görülüb.

Səfər çərçivəsində general-polkovnik V. Eyvazov polis orqanlarında xidmət etmək arzusunda olan gənclərin sıra baxışını keçirib.

Vətən müharibəsinin 27 iştirakçısının da qatıldığı sıra baxışında xidmətə qəbulun şərtlərinə uyğun gələn 335 nəfər seçim turunun növbəti mərhələsinə buraxılıb.

Ombudsman beynəlxalq təşkilatları itkin düşmüş şəxslərlə bağlı söyləri artırmağa çağırır

Dünyanın müxtəlif bölgələrdə baş verən müharibələr itkin düşmüş şəxslərin sayını gündəgün artırmaqdadır. SİA xəbər verir ki, bu fikirlər **Beynəlxalq Məcburi Yoxaçıxma Qurbanları (itkin düşmüş şəxslər) Günü ilə əlaqədar Ombudsman Səbinə Əliyevanın müraciətində qeyd olunub.**

O bildirib ki, uzun illər işğala məruz qalan ölkə olaraq itkin düşmüş şəxslərlə bağlı problem Azərbaycandan da yan keçməyib: "Ermənistanın ötən 30 il ərzində Azərbaycana qarşı həyata keçirmiş olduğu hərbi təcavüzü nəticəsində minlərlə soydaşımız itkin düşmüş və bu günədək taleləri haqqında hər hansı bir məlumat yoxdur. Rəsmi məlumata əsasən Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində itkin düşmüş, əsir-girov götürülmüş 4000-dək şəxs var ki, bunlardan da 71-i uşaq, 284-ü qadın, 316-sı isə ahl şəxslərdir".

Ombudsmanın sözlərinə görə, itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyi barədə problem defərlərlə əlaqədar beynəlxalq təşkilatların diqqətinə çatdırılıb, Cenevrə Konvensiyalarının tələblərinə müvafiq olaraq Ermənistanın itkin düşmüş soydaşlar barədə məlumatları təqdim etməsi tələb olunub:

"Azərbaycan dövləti 2002-ci ildən etibarən mütəmadi olaraq BMT-nin Baş Assambleyasında itkin düşmüş şəxslərlə bağlı qətnamə irəli sürür. Buna baxmayaraq, itkin düşmüş soydaşlarımızın taleyinə aydınlıq gətirilməsi istiqamətində indiyədək hər hansı əməli addımlar atılmayıb.

İkinci Qarabağ müharibəsindən və 2023-cü il sentyabr ayında həyata keçirilmiş lokal xarakterli antiterror tədbirlərindən sonrakı dövrdə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə Azərbaycan dövləti tərəfindən aparılan sistemli axtarış tədbirləri nəticəsində, eləcə də görülən tikinti-quruculuq işləri,

habelə hadisə şahidlərinin ifadələrinə əsasən həyata keçirilmiş qazıntı işləri zamanı bir sıra kütləvi məzarlıqlar aşkarlanıb, tapılmış insan qalıqlarının eyniləşdirilməsi istiqamətində Azərbaycanın müvafiq dövlət qurumlarının gördüyü tədbirlər nəticəsində Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş bəzi şəxslərin taleyinə aydınlıq gətirilib.

Təəssüflər olsun ki, Ermənistan beynəlxalq humanitar hüquqdan irəli gələn öhdəliklərini yerinə yetirməyərək, digər kütləvi məzarlıqların dəqiq yerləri barədə məlumatları da ölkəmizə təqdim etmir, nəticədə uzun illərdir öz doğmalarından xəbər ala bilməyən ailə üzvləri iztirablar çəkməkdə davam edir".

Ombudsman dünya ictimaiyyətini, beynəlxalq təşkilatları itkin düşmüş dörd minə yaxın azərbaycanlının taleyinə aydınlıq gətirilməsi istiqamətində söyləri artırmağa çağırır:

"Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili olaraq, müharibə və digər səbəblərlə əlaqədar itkin düşmüş şəxslərin xatirəsini dərin ehtiramla yad edir və bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, dünya ictimaiyyəti, beynəlxalq təşkilatlar itkin düşmüş dörd minə yaxın soydaşımızın taleyinə aydınlıq gətirilməsi istiqamətində öz söylərini artırmalı, Ermənistan isə beynəlxalq humanitar hüquq normalarına əsasən üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirməlidir".

Prezidentin "Əl-Ərəbiyyə" telekanalına müsahibəsinin regional və global əhəmiyyəti

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin beynəlxalq mediaya verdiyi müsahibələr ölkənin xarici siyasət prioritetlərinin açıqlanması, milli maraqların beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması və regiondakı geosiyasi proseslərə təsir imkanlarının nümayişi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan, dövlət başçısının "Əl-Ərəbiyyə" telekanalına müsahibəsi təkcə Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin yeni mərhələsini deyil, həm də Cənubi Qafqazın regional təhlükəsizlik arxitekturasında formalaşan yeni realqları əks etdirir.

Bununla yanaşı, Azərbaycan artıq işğaldan azad edilmiş ərazilərdə "Böyük Qayıdış" Proqramını həyata keçirməkdədir. Dövlət başçısı qeyd etmişdir ki, məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qayıdışı, infrastrukturun bərpası və iqtisadi inkişafın təmin olunması ölkənin sosial-siyasi həyatında mühüm mərhələdir.

Müsahibədə ölkə başçısı Azərbaycanın balanslaşdırılmış və şəxələndirilmiş xarici siyasət kursunu da geniş şəkildə təqdim etmişdir. Azərbaycan həm Qərb, həm də Şərq istiqamətində əməkdaşlığa önəm verir, qonşu dövlətlərlə, o cümlədən İran və Türkiyə ilə strateji tərəfdaşlıq əlaqələrini möhkəmləndirir.

Enerji siyasəti Azərbaycan diplomatiyasının əsas dayaqlarından biri olaraq xüsusi vurğulanmışdır. Dövlət başçısının sözlərinə görə, Azərbaycan hazırda 10 Avropa ölkəsini təbii qazla təmin edir və bu, Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayır. Eyni zamanda, Körfəz ölkələri ilə bərpaulunan enerji layihələrinin icrası Azərbaycanın beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarını daha da genişləndirir.

Prezident cənab İlham Əliyev müsahibəsində Azərbaycanın multikulturalizm və tolerantlıq dəyərlərinə əsaslanan cəmiyyət modelini xüsusi qeyd etmişdir. Azərbaycanda müxtəlif dini təriqətlər və etnik qruplar arasında birgəyaşayış ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi ölkənin müsəlman dünyasında nüfuzunu artıran əsas faktorlardan biridir. Bununla yanaşı, dövlət başçısı Azərbaycanın İslam dünyasında həmrəyliyini möhkəmlənməsinə töhfəsini vurğulamış, təriqət ayrı-seçkiliyinin təhlükələrinə diqqət çəkmişdir. Bu, Azərbaycanın mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində apardığı siyasətin davamı kimi beynəlxalq miqyasda da müsbət qarşılanmaqdadır.

Prezident cənab İlham Əliyevin "Əl-Ərəbiyyə" telekanalına müsahibəsi Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sisteminə artan nüfuzunu nümayiş etdirən mühüm siyasi bəyanat kimi qiymətləndirilməlidir. Müsahibə, Azərbaycanın yalnız öz milli maraqlarını müdafiə etməklə kifayətlənmədiyini, həm də regional və global sülh, sabitlik və əməkdaşlıq təşəbbüslərinə töhfə verdiyini göstərir. Azərbaycanın sülh təşəbbüsləri, nəqliyyat dəhlizləri layihələri, enerji əməkdaşlığı və multikultural dəyərləri əsasında həyata keçirilən siyasət regional inteqrasiyanın dərinləşməsinə və beynəlxalq aləmdə daha etibarlı tərəfdaş imicinin formalaşmasına xidmət edir.

Beləliklə, Prezident cənab İlham Əliyevin bu müsahibəsi Azərbaycan dövlətinin siyasi kursunun aydın və sistemli şəkildə təqdimatı olmaqla yanaşı, həm də ölkənin gələcək inkişaf strategiyasının əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirən mühüm sənəd xarakteri daşıyır.

Fuad HÜSEYNZADƏ,

Binəqədi rayon İcra Hakimiyyəti yanında İctimai Şuranın katibi, Diaspor Fəaliyyətinə Jurnalistlərin Dəstəyi İctimai Birliyinin sədri

Baş prokuror Nəsimi rayonunda vətəndaşları qəbul edib

olan vətəndaşları qəbul edib.

Qəbulda iştirak edən 38 nəfər vətəndaşın müraciətində konkret cinayət işlərinin istintaqı, törədilmiş cinayətlər barədə məlumatların araşdırılması zamanı yol verilmiş qanun pozuntuları və məhkəmədə baxılan cinayət işləri üzrə dövlət ittihamının müdafiəsinə dair məsələlərin bilavasitə prokurorluqda və ya aidiyyəti icra orqanlarında operativ həlli üçün müvafiq göstərişlər verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq prokurorluq orqanları tərəfindən vətəndaşların qəbulu daim diqqətdə saxlanılmaqla onların ərizə və şikayətlərinin yerində dinlənilərək həll olunması üçün müvafiq tədbirlər görülür. Baş prokurorluğun Mətbuat xidmətindən SİA-ya verilən məlumata görə, avqustun 29-da Baş prokuror Kamran Əliyev Bakı şəhəri Nəsimi rayon prokurorluğunun inzibati binasında Nəsimi rayonu və digər bölgələrdən

Sağlamlıq turizmi

Azərbaycanın dünyada turizm məkanı kimi tanınması dövlətin bu sahəyə göstərdiyi diqqət və qayğısının nəticəsidir. "Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"ndə də turizmin daha da inkişaf etdirilməsi əksini tapmışdır. Hazırda dünya ölkələri arasında iqtisadi əlaqələrin sürətlə inkişaf etdiyi bir dövrdə turizm xarici iqtisadi fəaliyyətin ən dinamik inkişaf edən sahələrindən birinə çevrilib.

"Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial iqtisadi inkişaf Strategiyası"nda nəzərdə tutulan məqsəd və tapşırıqların icrasına istiqamətlənib. Əsas məqsəd Azərbaycanı dayanıqlı, əlçatan və keyfiyyətli turizm məkanı çevirməkdir. Əsas hədəflərdən biri 2026-cı ildə Azərbaycana səfər edən əcnəbilərin sayını 4 milyon nəfərə, ölkə daxilində turizm səfəri edən yerli vətəndaşların sayını isə 6 milyon nəfərə çatdırmaqdır. Ümumilikdə isə 2026-cı ildə turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə sektorunda ÜDM istehsalı 2019-cu ilə müqayisədə 1,5 dəfə artacaq, orta hesabla hər il turizm sektorunda 20 faiz artım qeydə alınacaqdır. Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə, ölkə həyatının digər sahələri kimi, turizm sektoruna da ayırdığı diqqətin nəticəsidir.

İnkişaf etmiş sivil dünyanı maddi abidələri, yeraltı və yerüstü sərvətləri ilə cəlb edən Azərbaycanda yay turizmi ilə yanaşı, qış turizm bazasının yaradılması mövsümlilik anlayışını aradan qaldırmaqla davamlı turizmə nail olmağa şərait yaratdı. Şahdağ qış-

yay turizm kompleksinin yaradılması Azərbaycanın qış turizminin inkişafına uğurlar gətirmiş oldu. Dünyadakı bu tipli komplekslərdən müasirliyi və universallığı ilə fərqlənən kompleks Şahdağ qış-yay turizm kompleksi müasir tələblərə cavab verir. "Tufandağ" Qış-Yay Turizm İstirahət Kompleksi idə mövsümlük anlayışını aradan qaldıran istirahət yerləri sırasındadır. "Tufandağ" Qış-Yay Turizm İstirahət Kompleksinin məqsədi ölkəmizdə il boyu dağ turizmini inkişaf etdirmək, yerli və xarici turistlərin yüksək səviyyəli istirahətini təmin etməkdir. Kompleks turistlərə ilboyu kanat gəzintisi, qış mövsümündə müxtəlif mürəkəblilik səviyyəli yollarda xizəklə sürüşməyi, xizəklə sürüşmə təlimi, xizəkçilik məktəbi, iaşə xidməti, uşaq istirahət mərkəzi, otel və digər xidmətləri təklif edir. Kompleksin inşası 2 mərhələdən ibarətdir.

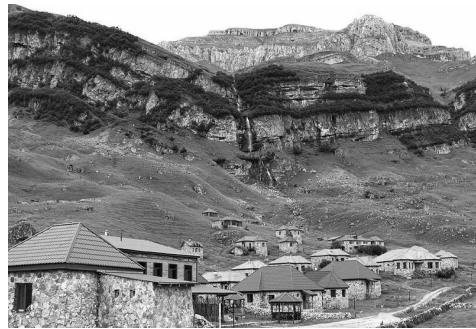
Davamlı olaraq ünvanlı layihələr, turizm sahəsində reallaşan layihələr, görülən işlər ölkənin müxtəlif bölgələrində turizmin fərqli növlərinin, sağlamlıq, qış, mədəni, işgüzar,

idman turizmi, ekoturizm və kənd turizmi kimi növlərinin inkişafına ciddi təsir göstərib. Çoxsaylı tarixi abidələr, düzənlikdən yüksək dağ zonasına qədər bir-birini əvəzləyən gözəl təbiət mənzərələri, zəngin meşə örtüyü, əlverişli iqlim, gur dağ çayları, mineral və qeyri-mineral bulaqlar, barlı-bəhərli meyvə bağları, atla gəzinti, meşə gəzintisi, balıq ovu, göldə qayıqla gəzinti və s. turizmin inkişafı üçün mühüm amillər sırasında yer alır

MÜASİR ƏSASLARLA SANATORİYA-KURORT INFRASTRUKTURU

Ölkəmizdə bütün növ turizmle yanaşı, sağlamlıq turizmin inkişafı üçün potensial böyükdür. Burada turistlər yüksək keyfiyyətli

tibbi müalicə əldə edə bilirlər. Min bir dərddin dərmanı olan Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yerləşən istisu mənbələrinin, Naxçıvandakı Duzdağın, Şabrandakı Qalaaltının müalicəvi imkanlarından və s. insanlar yararlanırlar. Masallının istirahət mərkəzləri arasında "İstisu"yun öz yeri var. Buraya gələnler dincəlməklə yanaşı, müxtəlif xəstəliklərdən də yaxa qurtarmaq imkanı əldə edirlər.

Sağlamlıq turizmindən danışarkən Azərbaycanın şimal-qərbində yerləşən Naftalan şəhərinin də adını qeyd etməliyik. Xam neftdən müalicəvi istifadəyə görə dünyada məşhur olan Naftalan neftindən, əzələ, dəri, sümük, həmçinin ginekoloji və nevroloji xəstəliklərin müalicəsində də istifadə olunur. Ötən əsrin 80-ci illərində Naftalana müalicə üçün hər il 70 min turist gəlirdi. Lakin sonradan Ermənistanın Azərbaycanın 20 faiz torpaqlarını işğalı nəticəsində öz el-obalarından didərgin düşən insanların bir qismi şəhərdəki sanatoriyalarda məskunlaşmışdı. Bu gün Naftalanın kurort şəhəri kimi nüfuzunun bərpası üçün böyük işlər görülüb və bu davam etməkdədir. Vurğulamaq yerinə düşər ki, 1970-1990-cı illər Naftalan şəhərində dönüş baş verib. Ümummilli Lider Heydər Əliyev şəhərin inkişafı və böyük şöhrət qazanması üçün misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Belə ki, o illərdə şəhərdə müxtəlif sosial və iqtisadi təyinatlı müəssisələr tikilib istifadəyə verilib. Sonrakı dövrdə isə Prezident İlham Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və həyata keçirilən proqramlar sayəsində Naftalan şəhəri turizm sektorunda ön sıralara yüksəldi. Şəhərin əsasını sanatoriya-kurort infrastrukturu təşkil edir. Son illər müasir əsaslarla yeni kurortların yaradılması ilə şəhərin turizm potensialı genişləndirilib, sahibkarlığın inkişafı üçün münbit şərait formalaşmışdır.

DÜNYADA ANALOQU OLMAYAN İSTİSU

Bu gün artıq işğaldan azad olunan ərzilərimizdə abadiyyət-quruculuq işləri geniş

Kardiologiya üzrə rezidentura proqramının gənc həkimləri peşəkar komandanın mühüm parçasıdır

Mərkəzi Gömrük Hospitalının ən iri klinik şöbələrindən bir olan Kardiologiya şöbəsində ən mürəkkəb ürək-damar xəstəliklərinin müasir invaziv metodlarla müalicəsi texnikalarına yiyələnmək imkanına malik həkim-rezidentlərimiz ölkəmizə gərəkli təcrübə qazanır, bilik və bacarıqlarını ildən ilə təkmilləşdirirlər. Ağır koronar damar xəstəliyi, ürək çatışmazlığı, aortanın və aortal qapaq xəstəliklərindən, müxtəlif kompleks ürək patologiyalarından əziyyət çəkən xəstələrin sağlamlıqlarına

qovuşması üçün gecə-gündüz mübarizə aparır. Kardiologiya şöbəsinin rezidentləri Hospitalımızda ürək-damar cərrahiyyəsi, reanimasiya, nefrologiya və digər şöbələrin

mütəxəssisləri ilə birgə multidissiplinar komandanın tərkib hissəsi kimi çalışır.

Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi - Baş həkim, t.e.d. Bəxtiyar Musayev, rəis müavini t.ü.f.d. Nabil Seyidov, İnvaziv Kardiologiya şöbəsinin rəsi Dr. İlqar Tahirəoğlu, Dr. Samir Mustafayev, Dr. Emin Hacıbalayev, Dr. Emin Allahverdiyev, Dr. Günay Hətəmov, Dr. Sevinc Məmmədova, Dr. Şəhla Ağayeva, Dr.Ləman Eyvazlı və Dr. Nigar Rəhmətovanın rəhbərliyi, mentor-

luğu və hərtərəfli dəstəyi ilə rezidentlərimiz öz təcrübələrini zənginləşdirir və gələcəyin yüksəkixtisaslı həkimləri kimi formalaşırlar.

Fədakar kardioloqlarımıza və ürək-damar cərrahlarımıza gənc həkimlərə göstərdikləri dəyərli mentorluğa görə ürəkdən təşəkkür edirik. İkinci illərini uğurla tamamlayan gənc həkimlərimizi təbrik edir və qarşıdakı illərdə daha böyük uğurlar arzulayırıq!

2025-ci ildə Mərkəzi Gömrük Hospitalının kardiologiya üzrə rezidentura proqramına qəbul olunmuş həkim-rezidentləri bu münasibətlə təbrik edir və Gömrük ailəsinə xoşgəlmisiniz deyirik!

rın müalicəsi, kalsium oksalat, sistin və sidik turşusu daşlarının profilaktikası və metafilak-sisi, uşaqlarda və yeniyetmələrdə diş kariye-sinin profilaktikası, eləcə də böyüklər üçün dəstəkləyici təsir baxımından çox faydalıdır.

BÖYÜK TARİXİ KEÇMİŞİ OLAN MƏKAN

Onu da bildirik ki, ermənilər Azərbaycanın işğal altında olan bütün əraziləri kimi, Kəlbəcəri də dağıtmış, onun tarixi abidələrini darmadağın etmişdir. Kəlbəcər rayonu böyük tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, qədim tarixi abidələri ilə seçilir. Dağıdılmış mədəni abidələr Alban məbədi, Alban kilsəsi, Lök qalası, Uluxan qalası, Alban kilsəsi, Qalaboynu qalası, Comərd qalası, Kəlbəcər şəhərində məscid, Başlıbel kəndində məscid, Otaqlı kəndində məscid, Kəlbəcər Tarix-diyarşünaslıq muzeyi, Aşıq Şəmşir adına mədəniyyət evi, Söyüdlü yaylağında Seyid Əsədullanın ziyarətگاهی və digər abidələr 27 illik işğaldan azad oldu. Kəlbəcər rayonu faydalı qazıntılarla, o cümlədən qızıl, xrom yataqları ilə zəngin olan diyardır. Sənaye əhəmiyyəti olan civə ehtiyatları Kəlbəcər rayonundakı Şorbulaq və Ağyataqda yerləşir. Söyüdlü - Zod qızıl mədəni tarixə uzun əsrlərdir məlumdur. Kəlbəcər rayonu ərazisində sənaye əhəmiyyətli ehtiyatları 112,5 ton olan və istismar olunan Söyüdlü (Zod) və ehtiyatları 13 tondan çox olan Ağduzdağ və Tutxun qızıl yataqları 27 il idi ki, Ermənistan respublikası tərəfindən talan edilirdi. İşğal edilmiş ərazilərdə 155 adda müxtəlif növ faydalı qazıntı yataqları mövcud olub. Ermənilər bu ehtiyatlardan daha çox qızılı talan ediblər. Zod mədəninin qanunsuz istismarı nəticəsində Ermənistan büdcəsi təkcə 2019-cu ildə 52 milyon ABŞ dolları qazanıb. Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərimiz kimi, Kəlbəcərdə də quruculuq-abadiyyət işlərinə start verilib.

Əlbəttə ki, həyata keçirilən layihələr, görülən işlər bir daha deməyə imkan verir ki, işğaldan azad olunan ərazilərimiz müasir standartlara uyğun olaraq qurulur.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Miqrantların Rusiya problemi

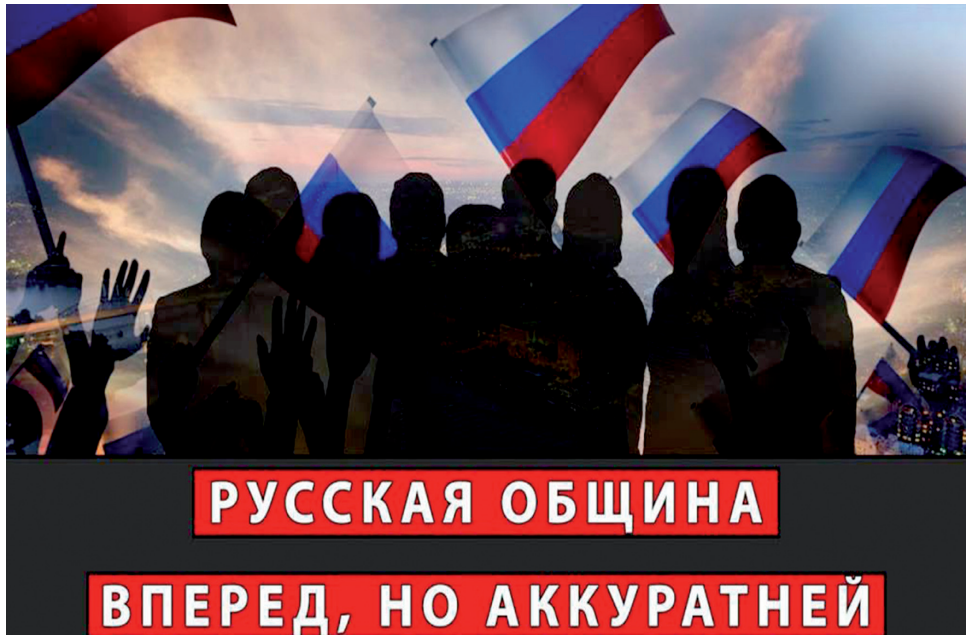
Ukraynaya qarşı qanlı müharibə aparan Rusiya daxildə də savaşa başlayıb. Bu dəfə Kremlin hədəfində miqrantlardır. Əslində bu ölkədə başlanmış kampaniya təkcə miqrantlara qarşı deyil. Şovonist dairələrin mətbəxində hazırlanmış menyüdə milli, dini, irqi ayrı-seçkilik adlı "yeməklər" daha çox üstünlük təşkil edir. Rusiya Ukrayna ilə savaşa ciddi şəkildə kadr problem yaşayır. Rus millətindən olan Rusiya vətəndaşlarının əksəriyyəti bu müharibədə iştirak etmir. Daha doğrusu Putin hakimiyyəti ön cəbhəyə əsasən başqa millətlərin nümayəndələrini göndərir.

Ukrayna ilə savaşa ölənlərin milli tərkibinə baxsaq bunu əyani şəkildə sübut etmiş olarıq. Canlı qüvvə çatışmazlığı ilə üzleşən Rusiya bu dəfə miqrantlardan istifadə etmək qərarına gəlib. Bəzi şirnikləndirici yollarla miqrantların bir qismini müharibəyə göndərə bilib. Onlar da peşəkar olmadıqlarından əksəriyyəti elə ilk dəqiqələrdən hədəfə çevrilə bilər.

Moskva Satira Teatrının sabiq direktoru Məmməd Ağayevə 20 milyon rubl dələduzluq işi üzrə ittiham elan olunması xəbəri "miqrant" mövzusunda yenidən qayıtmağımıza bir vəsilə oldu. Rusiyada azərbaycanlı miqrantlara qarşı hakimiyyət orqanlarının və onlardan təlimat alan keçmiş "skinxetlər", indiki "narodniy drujina"çıların çirkin əməlləri artıq bütün sərhədləri keçib. Səbəb bellidir, "gəlmələr" arasında say etibarilə üstün yerlərdə duran azərbaycanlılar Rusiyada "qara-qura" işlərlə deyil, əksəriyyəti bu ölkənin ictimai-siyasi dairələrində xalqımızı layiqincə təmsil etmələ yanaşı, qida sektorunda da kifayət qədər mövqə əldə ediblər. Diaspor qurumlarımız da Rusiyanın ayrı-ayrı bölgələrində haqqı tapdalanan, köməyə ehtiyacı olan azərbaycanlılara öz əllərini uzatmaqla yerli sakinlərin gözündə etalona çevrilə bilər.

Təyyarə qəzasından sonar isə Rusiyanın hakim dairələrinin basdığı düymə mütəmül münasibətlərin üstündən qara xətt çəkdi. Kreml haqlı olduğumuz halda bizi haqsız duruma düşürməyə çalışır. Əlində sübut olmadığı halda müxtəlif bəhanələrlə azərbaycanlı iş adamlarının biznes strukturlarına əl qoyur, onlara qarşı əsassız, heç bir faktla sübut olunan ittihamlar irəli sürürlər. Moskva Prokurorluğundan verilən məlumata görə, soydaşımız xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunur. Faktla bağlı cinayət işi açılıb.

Qeyd edək ki, əmək miqrantları ilə bağlı problem sadəcə deyil. Lakin Rusiya prezident Vladimir Putinin dediyi kimi, iqtisadi problemləri yerli əhəlinin zərərinə həll etmək istəmir. Rusiya lideri hesab edir ki, ruslar üçün humanist şərait yaradılmalıdır. O, xaricdə rusdilli məktəblərin və Rusiya universitetlərinin filiallarının açıldığını da xatırladı. Onun sözlərinə görə, Rusiyadan onlara müəllim və dərslik göndərməyi xahiş edir.

lər. "Biz bu insanları tərk etsək, nə baş verəcək? Onlara təsir etmək bizim üçün daha yaxşıdır. Onları öyrətmək və onlarla işləmək lazımdır", - Putin deyib.

Putin əcnəbilərin Rusiya Federasiyasının ərazisində yaşamaq və işləmək niyyətində olduqları halda Rusiya qanunlarına riayət etmələrinin vacibliyini qeyd edib. Bununla belə, Putin vurğulayıb ki, rusların maraqları birinci yerdə olmalıdır: "Əmək bazarı nəyin bahasına olursa olsun miqrantlar tərəfindən bağlanmamalıdır".

Bu, martın 22-də Krokusda törədilən terror aktından sonra başlayıb. İyulda Dövlət Duması, deputatların özlərinin dediyi kimi, miqrasiya qanunvericiliyinə "son dövrlərin ən ciddi düzəlişlərini" qəbul edib. 2025-ci ilin fevralından polis müəyyən inzibati xətalara görə miqrantları məhkəmə qərarı olmadan Rusiyadan çıxara biləcək. Məsələn, "qeyri-ənənəvi cinsi münasibətlərin və pedofiliyanın təbliği"nə, ictimai yerlərdə spirtli içki qəbul etməyə və stadionlarda davranış qaydalarını pozmağa görə. Miqrantları ruslarla məişət münasibətlərindən qaçmağa qanuni olaraq məcbur etmək təklifi var idi, lakin bu, yekun mətnə daxil edilməyib.

Daha sonra Dövlət Duması miqrantlara

qarşı daha bir neçə tədbir təklif etdi: Rusiya vətəndaşı ilə vətəndaşlıq almaq üçün nikah müddətinin iki ildən üç ilədək artırılması planlaşdırılır, əmək müqaviləsi ilə işləyən miqrantlara ailələrini özləri ilə gətirmək qadağan ediləcək. Təhsil Nazirliyi məktəblərdə və uşaq bağçalarında rus dilini yaxşı bilməyən əcnəbilərin uşaqlarının sayının məhdudlaşdırılmasını tövsiyə edir - bir sinifdə və ya qrupda üçdən çox miqrant olmalıdır.

Bundan əlavə, 2025-ci ildə Rusiyada ölkədə əcnəbilərin daxil olacağı "nəzarət edilən şəxslərin reyestr"i yaranacaq. Onlara avtomobil sürmək, banklardan istifadə etmək, uşaqları məktəbdə qeydiyyatdan keçirmək və s. qadağan olunacaq. Polis öz telefonlarından məlumatlardan istifadə edə və qeyri-qanuni mühacirlərin yaşadığı evlərə və ya mənzillərə daxil ola biləcək.

2023-cü ildən Rusiyada müxtəlif sənaye sahələrində əcnəbi işçilərin payını müəyyən edən kvotalar qüvvədədir. Regional səviyyədə miqrantların müəyyən ərazilərdə işləməsinə tam qadağalar görünməyə başlayıb. Məsələn, bir sıra regionlarda onlara taksi sürücüsü işləmək qadağan edilib, Moskva vilayətində isə yanvarın 1-dən miqrantlar ticarət, səhiyyə və təhsil sahələrində işləyə bilməyəcəklər. Hakimiyyətin anti-miqrant ritorikası da güclənir.

İndi miqrantlar kütləvi şəkildə getməyə başlayacaqlarmı?

Bu mümkün deyil. "Ksenofobik ritorika nifrət yaradır. Amma düşünmək olmaz ki, təkcə bu səbəb MDB-dən Rusiyaya əmək miqrantlarının axınına əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər", - adının gizli qalmasını istəyən rusiyalı demoqraf deyir. Onun sözlərinə görə, Mərkəzi Asiya ölkələrindən olan miqrantların işləmək üçün hara getmək seçimi yoxdur: Rusiya hüquqi, linqvistik və digər baxımdan onlar üçün ən əlçatan ölkə olaraq qalır.

Rusiyaya işçi qüvvəsinin əsas tədarükçüləri Özbəkistan, Tacikistan və Qırğızstandır ki, burada orta əmək haqqı ayda 200-400 dollar təşkil edir. Rusiyada isə ayda təxminən 850 dollar. Reallıqda Rusiyaya işləmək üçün gələn miqrantların maaşı xeyli yüksək ola bilər. Ənənəvi olaraq çoxlu miqrantların olduğu bir neçə sahə var - tikinti, ticarət, logistika, mənzil-kommunal işləmətlər, taksilər, çatdırılma. İşçiləri saxlamaq və ya yenilərin işə götürmək üçün işəgötürənlər maaşları artırmağa məcbur olurlar. Miqrant Xidməti platformasının məlumatına görə, 2024-cü ilin ilk altı ayında miqrantların maaşları sənayedə 38%, kuryerlər üçün isə 67% artımla 23% artaraq ayda 90 mindən 150-yə (təxminən 1500 dollar) çatıb. Moskvada bir kuryerin maaşı həqiqətən 150 və hətta 200 min rubla (1500-2000 dollar) çatı bilər, adının çəkilməsini istəməyən iqtisadçı təsdiqləyir.

Yerli ekspertlər də etiraf edirlər ki, ruslar miqrantları əvəz edə bilməyəcəklər, çünki onlar eyni şəraitdə işləməyə və yaşamağa razı olmayacaqlar. O, tikintini misal çəkərək bunu belə izah edir: "Ruslar Moskva vilayətində və ya Moskvada tikinti sahələrinə gəlmək üçün kirayə ev almırdılar.

Onlar əcnəbi işçilər kimi yaşamağa hazır deyillər, bir otaqlı mənzildə on nəfər miqrant məskunlaşır. Onların bu mənzili icarəyə götürə bilməsi üçün onların əmək haqlarını xeyli artırmaq lazımdır. Rus inşaatçı buna hazırırmı? Bu, çox mümkün deyil.

Tikinti materiallarının tədarükü ilə məşğul olan, adının çəkilməsini istəməyən şirkətin baş direktoru miqrantlar və ruslar üçün fərqli iş şəraitindən danışır: "Biz hamının əmək haqqını qaldırıq. Başqa bir şey də odur ki, miqrantın maaşı artırılabilir, amma bu maaşa ruslar kimi miqrantdan daha çox işləmək tələb oluna bilər, məsələn, 12 saatlıq və həftədə 6 günlük iş günü".

Rusiya miqrantlara niyə ehtiyac duyur?

Hesablamalara görə, ötən il Rusiyada təxminən 3,5-4 milyon miqrant çalışıb ki, bu da COVID pandemiyasından əvvəlkindən təxminən bir milyon nəfər azdır ki, bu da ümumi işləyənlərin 4-4,5%-ni təşkil edir. Qeyd edək ki, Rusiyaya daxil olan əcnəbi işçilərin sayında azalma baş verib. Əgər 2023-cü ildə Rusiyaya 560 min miqrant daxil olmuşdusa, 2024-cü ildə bu rəqəm bir

az da kiçilib və 2013-cü ildən bəri minimum həddə enib. Artıq miqrant çatışmazlığı var. Rusiya Sənayeçilər və Sahibkarlar İttifaqının sorğularına əsasən, əcnəbiləri işə götürən şirkətlərin yarısından çoxu qıtlıqla üzləşib. Bir il əvvəl biznes ombudsmanı Boris Titov Vladimir Putinə Cənub-Şərqi Asiyadan olan işçilər üçün miqrasiya mexanizmini sadələşdirməyi təklif edib – onun sözlərinə görə, "artıq əmək resurslarına olan tələbatı MDB vətəndaşlarının hesabına təmin etmək mümkün deyil".

Dövlət Duması hələ dekabr ayında xəbərdarlıq etmişdi ki, mənzil-kommunal sektorunda işçi çatışmazlığı 50%-ə çata bilər və həmişə "sənayeni xilas edən" miqrantlar artıq orada işləmək istəmirlər. Bu ilin sentyabrında Bryansk vilayətinin qubernatoru Aleksandr Boqomaz deyib: "Bizim 14 min işçimiz azdır. Bizim çoxlu miqrantımız indi bizimlə işləmirlər, qanunlar onları öz ölkələrinə getməyə məcbur edib, amma hiss edirik ki, onları dövlət etməli olacağıq".

Sentyabr ayında Yandex Taxi illik müqayisədə onlarla faiz qiymət artımı barədə xəbərdarlıq etmişdi. Əsas səbəb, digər məsələlərlə yanaşı, miqrasiya siyasətinin sərtləşdirilməsi ilə bağlı kədr çatışmazlığıdır. Şirkətin məlumatına görə, ilin sonuna qədər Rusiyada 130 minə yaxın taksi sürücüsü çatışmayacaq. Taksinin inkişafı üzrə İctimai Şura sədrinin sözlərinə görə, ilin əvvəlindən səfərlər 30% bahalaşıb, ilin sonuna qədər isə qiymətlər daha 30% arta bilər.

Baqqal məhsulları çatdıran şəbəkə mağazalar ilin əvvəlində "görünməmiş kədr çatışmazlığı" ilə üzləşib, xüsusən də kuryerlər. Xərclərin bir hissəsini kompensasiya etmək üçün mağazalar onlayn qiymətləri artırır - çatdırılma sifariş edərkən mallar 5-

10% baha ola bilər. İndi əmək bazarının doymasına qarşı hər hansı addım Rusiya iqtisadiyyatını ləngidər, adının çəkilməsini istəməyən iqtisadçı deyir: "Bir milyon və ya bir milyondan bir qədər az insanın işçi qüvvəsinin ölkəni tərk etməsi Rusiya üçün çox böyük riskdir".

Miqrant çatışmazlığı əmək bazarındakı ümumi qıtlığın nəticəsidir. Rusiya Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutunun hesablamalarına görə, 2023-cü ilin sonunda Rusiyada 4,8 milyon işçi çatışmazlığı yaranıb. 2024-cü ilin əvvəlində Putin 2,5 milyondan danışdı: "Hazırda tikinti sektoru, sənaye və sair yüz minlərlə miqrantı dövlət etməyə hazırdır".

Miqrantlara münasibət

Rusiyadakı miqrantların əksəriyyəti ənənəvi olaraq güclü diaspora malik müsəlmanlardır. Onların böyük ailələri, möhkəm qohumluq əlaqələri və bütün qohumlarını və dostlarını Rusiya Federasiyasına köçürmək arzusu var. Ruslar hesab edirlər ki, bu, ölkənin milli təhlükəsizliyinə təhdid yaradır, "çünki belə miqrantlar ümumiyyətlə assimilyasiya etmək istəmirlər. Nəticə etibarilə mühacir faizinin yüksək olması ilkin şərait yaradır, bəzi ərazilərdə isə müəyyən bələdiyyələrdə yerli əhəlinin köçürülməsi, milli tərkibin dəyişdirilməsi vəzifələrini həyata keçirir. Rusiyanın Moskva, Moskva vilayəti, Yekaterinburq və s. kimi iri şəhər və rayonlarında Mərkəzi Asiya respublikalarından gələn mühacirlərin nəzarətsiz anklavları formalaşıb.

Crocus City Hall-a hücumdan sonrakı altı ay ərzində Rusiya rəsmiləri və deputatları əcnəbi işçilərin hüquqlarını məhdudlaşdırmaq üçün bir sıra təşəbbüslər irəli sürdülər, lakin bir daha Rusiya vətəndaşları və Mərkəzi Asiya dövlətlərinə hakimiyyət

orqanlarının hansı əmək miqrasiyasına ehtiyacı olduğunu aydın şəkildə izah etmək şansından istifadə edə bilmədilər. Miqrasiyanı dayandırmaq üçün heç bir rəsmi maneələr qoyulmur, lakin Rusiyada hər bir miqrantın həyatı getdikcə gözənilməz olur. Çoxları üçün deportasiyanın yeganə alternativləri hərbi xidmət müqaviləsidir.

Martın 22-də axşam saatlarında Dilşod Xamrokulov daha bir sifariş - Strogino-da gül dəstəsini çatdırmalı idi. O, metro stansiyasından çıxıb avtobusa minməli oldu. Ancaq ətrafdakı bütün küçələrdə tıxac var idi. Strogino stansiyası Crocus City Hall konsert salonundan bir neçə kilometr aralıdadır. Dilşod bir neçə dayanacaq getdi və sifariş çatdırdı. Ertəsi gün səhərə qədər o, artıq bilirdi ki, Tacikistandan olan adamlar Crocus-a hücum etməkdə şübhəli bilinirlər. Xamrokulov özbəkdir, amma uzun illər Rusiyada işləyərkən başa düşdü ki, Moskvada heç kimin vecinə deyil ki, Orta Asiyadan olan adamın cibində hansı ölkənin pasportunu gəzdirir, önəmli olan dəri rəngi və gözələrinin formasıdır. "İşdə həttə mənə təklif etdilər ki, bir-iki gün evdə qalım. Amma mən risk edib çölə çıxdım", - Dilşod deyir. Onda heç bir problem olmasa da, Crocus-da baş verən faciədən sonra ilk həftələrdə polis onu demək olar ki, hər gün yoxlamaq üçün saxlayırdı. Xamrokulovun bütün sənədləri qaydasında idi və əvvəlcə bəxti gətirdi - işlər pasportunu yoxlamaqdan və qeydiyyatdan keçməkdən o yana getmədi.

Bu arada, moskvalılar öz emosiyalarını 44 yaşlı özbəkdən çıxarıblar. "Onlar açıq şəkildə dedilər ki, sən bura dəstə-dəstə gəlmisən, Krokusa hücum etdiyinə görə sən qovulmalısən və sair," - Xamrokulov deyir. "Baxmayaraq ki, normal insanlar, adekvat insanlar belə söhbətlərdə belə cavab verdilər ki, mənim heç bir günahım yoxdur". Ancaq sonra vəziyyət daha mürəkkəbləşdi. "Polis sənədlərimi yoxlayır, rüşvətə eyham vurur. Bunu başa düşürəm, deyirəm ki, sənədlərim qaydasındadır, pul verməyəcəyəm. Sonra mən 3 saat saxlayırlar. Sonra buraxırlar. İpucu verirlər ki, ödəsəm, mənə tez buraxacaqlar".

Mayın 2-də isə onun bəxti gətirmədi. Yoxlamaq üçün standart bəhanə ilə metro-nun "Prajskaya" stansiyasının yaxınlığında saxlayıblar. Oradan polis bölməsinə aparıblar. Bunun qanunsuz olduğunu deyən Dilşoda polis güc tətbiq etməklə hədələyib. Sonra polis bölməsinə aparılıb, lakin bu dəfə ona "qanuni tələblərə tabe olmamaq" haqqında protokol tərtib ediblər və gecəni çox iyli kamerada saxlayıblar. Gecə saat 1-də bir məmur gəlib izahat yazmağı tapşırıb. Dilşod yazmaqdan imtina edib. Səhər məhkəmə olub. Məhkəmədə hər şeyi deyib və bunun qanunsuz olduğunu izah edib. Hakim yüngülcə gülümsəyərək "mən səni başa

düşürəm" deyib. Bir saat sonra o, qərar qəbul olunub - 19.3-cü maddənin "itaətsizlik" pozuntusuna görə 4 min cərimə. Polis miqrantı cərimə ödəyəne qədər məntəqədə qoymağa çalışsa da, Dilşod apellyasiya şikayəti verəcəyini bildirib. Ancaq o, heç vaxt bunu etməyib: vəkili ona izah eddi ki, bunun üçün ona həbsin videoyazıları lazımdır - amma onları haradan əldə edə bilər?

Avqustun sonunda Rusiya Federasiyası Daxili İşlər Nazirliyinin Miqrasiya Məsələləri Baş İdarəsi ilin birinci yarısında Rusiyadan "xarici vətəndaşların çıxarılması" ilə bağlı demək olar ki, 92,8 min qərarın qəbul edildiyini açıqlayıb. Departamentin məlumatına görə, bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 53,2% çoxdur. Eyni zamanda, Federal Məhkəmə İcraçıları Xidmətinin statistikasına görə, 39,5 min nəfərin ölkədən qovulduğunu bildirir.

Bəli bu gün "qeyri-qanuni miqrant" əməliyyatı adı altında Rusiya vətəndaşlığı almış qeyri-ruslara qarşı hüquq mühafizə orqanları tərəfindən görünməmiş vəhşiliklər törədilir. Onlar ən yaxşı halda deportasiya edilir. Əsasən, mallarına, mülklərinə, bizneslərinə əl qoyulur, narazılıq edənlərə qarşı müxtəlif cəzalar tətbiq edilir, həttə öldürülür.

Duma məhdudlaşdırmağı təklif etdi...

Dövlət Dumasının spikeri Vyacheslav Volodin bildirib ki, deputatlar payız sessiyasında miqrasiya probleminə xüsusi diqqət yetirəcəklər, lakin bu ideya bulağından hansının həyata keçmə şansı olduğunu proqnozlaşdırmaq çətindir. Duma əcnəbi işçilərə təzyiq göstərmək üçün yeni üsullar icad edərkən, regional səviyyədə peşələrə qadağalar çox müzakirə edilmədən tətbiq edilib. Bu proses həttə Crocus-a hücumdan əvvəl başlamışdı və həttə bu il deyil, lakin mart faciəsindən sonra xeyli sürətlənib. Hesablamalara görə, aprel ayında Rusiya regionlarının üçdə birində miqrantlar üçün bir növ sənaye məhdudiyyətləri var idi. Aprelin ortalarında Novosibirsk vilayətinin hakimiyyəti miqrantlara taksi sürməyi, tütün və spirtli içki satmağı qadağan edib. Aprelin sonunda Saratov vilayətində onlara iaşə sənayesində, yeməklərin çatdırılması, taksi və ictimai nəqliyyatda işləmək qadağan edilib. Kursk vilayətində yalnız taksilərə qadağa qoyulub. Yayda Orenburq vilayətinin hakimiyyət orqanları miqrantlara ictimai nəqliyyatda işləmək, ictimai iaşə, tütün və spirtli içkilər satmağı qadağan etmək planlarını açıqlayıb. Moskva vilayətinin hakimiyyəti elan edib ki, yeni ildən miqrantlar küçə yeməkləri, tütün və spirtli içki satışı, idman, mədəniyyət, istirahət, səhiyyə, təhsil və sosial xidmətlər sektorunda işləyə bilməyəcəklər.

V.VƏLİYEV

Beynəlxalq günlər, ictimaiyyəti narahat edən məsələlərlə bağlı maarifləndirmək, global resursları səfərbər etmək, bəşəriyyətin bu istiqamətdə nailiyyətlərini qeyd etmək və gücləndirmək üçün bir fürsətdir. Beynəlxalq günlərin mövcudluğu BMT-nin yaranmasından əvvəl olub, BMT onları müəyyən məsələlərlə bağlı məlumatlılığın artırılması istiqamətində təsirli vasitə kimi qəbul edir. BMT-nin Məcburi və ya məcburi itkin düşmüş şəxslər üzrə İşçi Qrupunun əsas vəzifələrindən biri itkin düşmüş hesab edilən ailə üzvlərinin taleyinin və ya harada olmasının müəyyən edilməsində yaxınlarına köməklik göstərməkdir.

Beynəlxalq İtkin Düşmüşlər Günü dünyada minlərlə itkin düşmüş, hərbi meydanında həlak olmuş naməlum şəxslər, tutulub gizli yerlərdə saxlanılan və yaxud gizli edam edilmiş insanların xatirəsinə həsr olunub. Dünyada itkin düşən insanların sayı ilə bağlı dəqiq bir statistika yoxdur. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi müharibələr zamanı itkin düşmüş şəxsləri axtarır tapmaq, ailəsi ilə kontaktını təşkil etmək kimi bir missiyanı da üzərinə götürüb. Hətta bu təşkilat da dünyada itkin düşmüş insanların dəqiq sayını göstərməyə acizdir.

İtkin düşmək və ya yoxa çıxmaq

İtkin düşmək dünyanın hər hansı konkret bir regionu ilə məhdudlaşmır, bu global problemə çevrilib. Əvvəllər yalnız hərbi vəziyyətlərdə, mafioz həyat tərzli olan ölkələrdə olan yoxa çıxma halları, itkin düşmə vəziyyətləri indi orqan mafiası, rəqabət kimi təsirlərlə də baş verə bilər. Dünyada işinə görə təqib edilən, qaçırılan, itkin düşən çox peşə sahibi var. Hüquq müdafiəçiləri, zərərçəkmişlərin qohumları, şahidlər itkin düşən

Global problem: yoxa çıxanlar, itkin düşənlər

Avqustun 30-u Beynəlxalq İtkin Düşənlər Günü kimi qeyd olunur

münaqişəsi ilə bağlı itkin düşmüş şəxslərə dair məlumatın bütün ölkədə toplanması və mərkəzləşdirilməsi səylərini davam etdirirdi.

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası işçi qrupunun məlumatına görə, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində 3 967 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatla alınıb. Onlardan 3 959 nəfəri birinci Qarabağ müharibəsində, 8 nəfər isə Vətən müharibəsi və sonrakı dövrdə itkin düşmüş şəxslərdir. Vətən müharibəsi və sonrakı dövrdə itkin düşmüş 8 nəfərdən 2-nin şəxsiyyəti eyniləşdirilib. Hazırda Vətən müharibəsində itkin düşənlərin sayı 6 nəfərdir. I Qarabağ müharibəsində itkin düşən 3 959 nəfərdən 3 193 nəfəri hərbi, 766 nəfər (69 uşaq, 283 qadın, 334 qoca) mülki şəxsdir. İtkin düşən şəxslərdən 3 676 nəfər kişi, 283 nəfər isə qadındır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində 151 nəfər itkin şəhidin şəxsiyyəti müəyyən edilib.

İndiyədək əsir və girovluqdan 1397 nəfər azad edilib. Onlardan 343-ü qadın, 1054-ü kişidir. Dövlət Komissiyasına daxil olmuş materialların təhlili zamanı 553 nəfərin əsir və girovluqda qətlə yetirildiyi və ya müxtəlif səbəblərdən vəfat etdiyi müəyyən edilib. Onlardan 104-ü qadın, 448-i kişidir. 137 nəfərin yalnız adı məlumdur, 74 nəfər isə naməlum şəxslərdir.

1998-ci ildə Rusiya Hərbi Qüvvələrinin Baş qərargahının arxiv materialları əsasında II Dünya müharibəsi zamanı SSRİ-nin itkiləri hesablanıb. 4 illik müharibədə sovet ordunun 10 milyon 700 min əsgəri həlak olub. 1941-1945-ci illərdə Azərbaycandan sovet ordusu sıralarına 640 min nəfər səfərbər edilərək cəbhəyə göndərilib. Onların 300 mindən çoxu geri qayıtmayıb, onlardan neçə nəfərinin həlak olması, neçəsinin itkin düşməsi barədə dəqiq siyahısı naməlum qalıb.

İtir, ya könüllü yoxa çıxır?

İtkin düşənlər arasında üstünlüyü evdən qaçan uşaqlar və gənclər təşkil edir. Daxili İşlər Nazirliyi vaxtaşırı bununla bağlı məlumatlar paylaşır, evdən qaçan, itkin kimi axtarılda olan uşaqların, gənclərin tapılaraq

qaçırıla, yoxa çıxma bilər. Uşaqların və qadınların itkin düşməsi halı isə çox baş verir. Qadınlar itkin olduqda, onun cinsi istismara məruz qalma ehtimalı artır. Uşaqlar da birbaşa və ya dolayı yolla itkin düşmə qurbanı ola bilərlər. Uşağın yoxa çıxması Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyanın bir sıra müddələrinin pozulmasıdır. Uşağın itkin düşməsi səbəbindən dolayısi ilə həm də valideynini itirməsi uşaq hüquqlarının ciddi şəkildə pozulmasıdır.

İtkin düşmüş şəxslərlə bərabər onun qohumları və dostları, ailə üzvləri də əziyyət çəkir. Zərərçəkənin sağ olub-olmadığını, əgər varsa, harada və hansı şəraitdə saxlandığını, səhətinin necə olduğunu bilmədən aylarla, illərlə narahatlığa məruz qalır. Bu cür vəziyyətlərdə yoxa çıxanın ailə üzvləri özlərinin də təhlükədə olduqlarını, eyni aqibəti yaşaya biləcəklərini və itkinlərinin axtarışının onları daha böyük riskə atacağını düşünür.

İnsan hüquqlarının pozulması

hüquqi şəxs öldürüldükdə tanınması hüququ, şəxsin azadlığı və təhlükəsizliyi hüququ, işgəncəyə və ya digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmaq hüququ pozulub.

Əgər itkin düşmüş şəxs öldürüldükdə yaşamaq hüququ, fərdilik hüququ, ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ və məhkəmə

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının bülletenində bildirilir ki, itkin düşmüş və ya yoxa çıxmış insanlar faktiki olaraq bütün hüquqlardan məhrumdurlar və tamamilə onları əsir götürənlərin mərhəmətindən asılıdır. Əgər bir adam itkin düşübsə və ya yoxa çıxıbsa deməli onun

təminatları, təminat və kompensasiya daxil olmaqla, effektiv müdafiə hüququ, yoxa çıxma şəraiti haqqında həqiqəti bilmək hüququ pozulub. İtkin düşəndən sonra həmin insanın yox çıxması ailəsinin də iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların pozulmasına səbəb olur. Onlar da ailənin müdafiəsi və yarıdımı hüququndan, adek-

vat həyat səviyyəsi hüququndan, sağlamlıq hüququndan, təhsil hüququndan məhrum qala bilərlər.

Müharibələrin itkinləri

1992-ci ildən Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi itkin ailələrini öz yaxınlarının taleyini öyrənmək istiqamətində dəstəkləyir. Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ

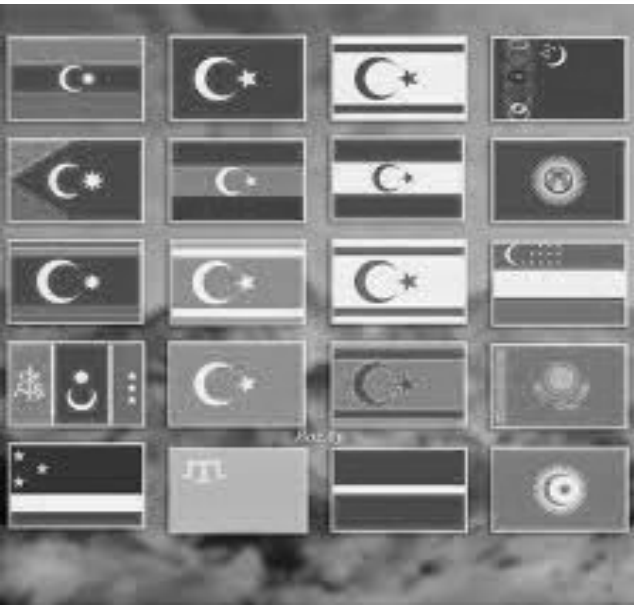
ailəsinə təhvil verilməsi barədə məlumatlar açıqlayır. Xüsusilə yeniyetmə yaşlarında evdən qaçan uşaqlar uzun müddət tapılmaya bilir. Bu uşaqların sonrakı taleyi bəzən müəmmalı qalır. Bəzi hallarda tapılaraq ailəsinə qaytarılan uşaqların itkin olduğu dövrdə avara həyat tərzini keçirdiyi məlum olur.

Sivil həyatda itkin düşənlərlə bağlı son statistika ötən ilə aiddir. 2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasının ərazisində 997 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi axtarılda olub. Rəsmi məlumata görə, itkin düşmüş şəxslərdən 129 nəfəri 18 yaşadək uşaqlar olub. İtkin düşənlərdən 119 nəfər, o cümlədən 2 uşaq 2023-cü ilin sonuna kimi tapılmayıb. İtkinlərin arasında bütün yaş təbəqəsindən olan vətəndaşlar var. Evdən könüllü gedənlər zorla yoxa çıxmış hesab edilməyə də yetkinlik yaşına çatmayanlar və ruhi problemlili insanlar itmiş hesab edilir. Onların axtarışı aylarla, bəzən də illərlə aparılır.

Lalə Mehralı

Dünya tarixində azsaylı xalqlar var ki, onların dövlətçilik ənənələri qədim dövrləri əhatə edir. Yəni onların dövlətçilik ənənələri dünyanın ilk yaranışına təsadüf olunur. Belə qədim dövlətçilik tarixi olan millətlərdən biri, bəlkə də öncüllərdən biri də Azərbaycan xalqıdır. Bunu istər yerli, istərsə də xarici arxeoloqların Azərbaycan ərazilərində apardıqları arxeoloji qazıntılar, eləcə də nüfuzlu tədqiqatçı alimlərin araşdırmaları ilə gəldikləri qənaətlərdə təsdiq edir.

Azıx, Tağlar, Dəmcili, Daşsalahlı, Qazma mağaralarında aparılan köklü arxeoloji qazıntılarla Azərbaycan əraziləri ilk insan məskənlərinin və bunun fonunda sivilizasiyanın mərkəzlərindən olduğu təsdiqlənir. Azıx mağarasında bizim eradan əvvəl yaşamış qədim insanın - Azıx adamının (Azıxantrop) çənə sümüyü yarana biləcək suallar tutarlı cavab olmuşdur. Azərbaycan ərazilərində ilk dövlətlərin yaranması da qədimdir. Tədqiqatlar əsasında üzə çıxarılan faktlar ondan ibarətdir ki, Azərbaycan ərazisində ilk dövlət qurumları eramızdan əvvəl IV minilliyin sonu - III minilliyin əvvəllərindən başlayaraq yaranıb. Güclü dövlətçilik ənənələrinin tarixi isə 5-6 min illik dövrü əhatə edir. Dövlətimizin əraziləri şimalda Dağıstan daxil olmaqla Dərbənd şəhəri, Cənubda Zəncan, Həmədan, Əfqanıstan əraziləri, Şərqdə Xəzər dənizindən Hindistana qədər, Qərbdə Göyçə gölü hövzəsi də daxil olmaqla Şərqi Anadoluya qədər əraziləri əhatə etmişdir. Azərbaycan ərazilərində eramızdan əvvəl I minilliyin və bizim eranın I minilliyinin əvvəllərində Aratda, Manna, Midiya, Atropatena kimi güclü dövlətlər olmuşdur. Manna dövləti elə bir gücə və qüdrətə malik olub ki, bu gün də onun hərbi, siyasi qüdrəti barədə dünyanın nüfuzlu dövlətlərin arxivlərində qiymətli sənədlər saxlanılır. O zaman dünyanın hegemon dövlətlərindən hesab olunan Şumerlərə, Assuriyalılara, Skiflərə, Kimmerlərə, Urartu (İstinadlar: İstoriə Drevneqo mira v 3 t., İzdanie tretʹe / Red. İ. M. Džekonova, V. D. Neronovoy, İ. S. Sveniükoy — M.: İzdatelʹstvo «Nauka», 1989. Gernet, J. (1996). A history of Chinese civilization. Cambridge: Cambridge University Press.) dövlətlərinə qarşı mübarizə aparırdı. Hətta onların bəzi-

lərinin ərazilərini öz torpaqlarına qatmağı bacarmışdılar. Ulu əcdadlarımızın qurduğu Manna dövləti 300 il dünyanın ən güclü, hegemon dövləti olmuşdur.

Azərbaycan 5 min illik dövlətçilik ənənəsini yaşadan dövlətdir

Manna, Midiya, Atropatena kimi dövlətlərin Dəclə və Fərat vadilərində yerləşən və dünya tarixində dərin iz qoymuş qədim Şumer, Akkard və Aşşur (Assuriya) dövlətləri, habelə, Kiçik Asiyadakı Het dövləti arasında sıx qarşılıqlı əlaqələr formalaşmışdır. Bu ərazilərdə qüdrətli dövlətlərin yaranması Azərbaycan qədim dövlətçilik ənənələrinə malik dövlət olduğunu təsdiqləyir. Tarixdə Azərbaycanın tələffüzü müxtəlif formalarda qeyd olunmuşdur. Təsdiq olunmuş məlumatlarda Azərbaycanın adı Andirpatian, Atropatena, Odlar Yurdu, Adirbican və Azirbican şəklində çəkilmişdir. Azərbaycan ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqatlar zamanı ilk sakinlərin məskunlaşmasına aid zəngin maddi mədəniyyət nümunələri aşkar olunmuş və bunun nəticəsində ölkəmizin ərazisinin ilk insanın formalaşdığı məskənlər siyahısına daxil olunmasına zəmin yaratmışdır. Azıx, Kiş, Tağlar, Dəmcili, Daşsalahlı, Qazma mağaralarında aşkar olunan arxeoloji tapıntılar Azərbaycanın ibtidai insanların formalaşdıqları əraziyə daxil olduğunu sübut edir.

Bu gün birmənalı mövqe ondan ibarətdir ki, Azərbaycan qədim sivilizasiyanın ilk beşiyi olan ərazilərdəndir. Böyük uğurla və qətiyyətlə xalqımız ululardan miras qalan dövlətçiliyini davam etdirir. Həm də elə bir formada dövlətçiliyi yaşadır və davam etdirir ki, dünya xalqları əldə olunan uğurlarını, zəfərlərini heyranlıqla izləyir. 2020-ci il sentyabrın 20-də başlayan və 44 gün davam edən Vətən Müharibəsi ilə 30 illik erməni işğalına son qoyan Azərbaycan dövləti dünyaya sübut etdi ki, böyük imperiyalar, qüdrətli dövlətlər məskəni olan bu ərazinin varisləri ulu əcdadlarının qurduğu dövləti, miras qoyduqları ənənələrini yaşatmağı bacarırlar. Hazırda Azərbaycan BMT, Avropa Şurası, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı, GUAM, Şərq Tərəfdaşlığı, Türk Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Asiya İnkişaf Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, MAQATE, Kimyevi

Dünyanın yeni güc mərkəzi Turan birliyi olacaq

Silahların Qadağan edilməsi Təşkilatı və NATO-nun Sülh Naminə Tərəfdaşlıq (SNT) proqramının üzvüdür. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsi, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməsi, COP29 konfransına ev sahibliyi etməsi və digər bu kimi siyasi, iqtisadi, beynəlxalq uğurları Azərbaycanın dünyanın həm də aparıcı dövlətlərindən olduğunu təsdiqləyir.

Turan Birliyi Böyük Azərbaycanın bir parçasıdır

Müxtəlif pozucu fəaliyyətlərə baxmayaraq Böyük Azərbaycan dövləti tarixi torpaqlarına yenidən sahib çıxacaq. Üçrəngli bayrağımız Bakıda, Şuşada, Xankəndidə olduğu kimi, Tehrandə, Təbrizdə və digər ərazilərdə də dalğalanacaq. Prosesi sürətləndirə biləcək amil isə türkdillil xalqların və dövlətlərin birləşməsi ilə Turan birliyinin yaranmasıdır. Turan birliyi yeni hədəflər müəyyənləşdirib ki, bu hədəflərə çatmaqda hər hansı problem olmayacaq. Yeni istənilən problemi Turan birliyi çətinlik çəkmədən aradan qaldıracaq. O cümlədən də Güney Turan birliyinin bir hissəsi olacaq. Buna heç kimin şübhəsi olmamalıdır. Çünki Azərbaycan xaqı onun olana sahib çıxmağı bacaran xalqdır. Bunu 44 günlük Vətən Müharibəsi ilə erməni terror maşınının məhv etməklə 30 il işğal altında olan torpaqlarını azad etməklə sübut etdi.

Hazırda fars-molla rejimi bütün mümkün vasitələrdən istifadə etməklə güneyli soydaşlarımızın müstəqillik mübarizəsini boğmağa çalışırlar. Lakin qanıçən rejimin işğəncə maşını uğursuzluğa düşər olacaq. Çünki görülən sərt tədbirlərə, həbslərə, işğəncələrə baxmayaraq Təbrizdə, Tehrandə, Ərdəbildə, Xoyda, Urmiyada və digər tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaşayan soydaşlarımız mübarizələrindən geri çəkilmək fikrində deyillər. Səttarxan, Pişəvəri hərəkatları yeni formada, həm də uğurlu nəticələr verəcəyi gün uzaqda deyil. Güneyli soydaşlarımız ruhlandırıcı amillər çoxdur. Birincisi, Azərbaycan Qarabağda separatçıları və terrorçu hərbi birləşmələri məhv edib, suverenliyini bərpa etməsi güneyli soydaşlarımıza böyük qürur yaşadıb. İkincisi, rejimin işğəncə maşınının uşaq, qadın, yaşlı bilmədən hər bir güneylini hədəf seçməsi insanları daha da qəzəbləndirib. Bu baxımdan güneyli soydaşlarımızın müstəqil dövlətçiliyini bərpa etmək mübarizələri daha qətiyyətli xarakter alıb.

Onu xatırlatmaq lazımdır ki, molla rejimi Azərbaycan müstəqilliyini əldə edib, demokratik, azad dövlət olaraq inkişafını davam etdirdiyi zamandan dövlətimizə qarşı düşmənçilik mövqeyində dayanıb. Hər zaman terrorçu qardaşı Ermənistanla hərbi, siyasi, maliyyə dəstəyi göstərməklə

Azərbaycanın torpaqlarının işğal edilməsinə və ərazilərdəki, yeraltı, yerüstü sərvətlərin talan edilməsinə dəstək göstərib. Hətta 44 günlük Vətən Müharibəsində Azərbaycan öz torpaqlarını azad etmək üçün əməliyyatlara başlayanda ermənilərə qarşı qardaşlıq yaradılmasını əsirgəmədilər. Lakin bütün məkrli qüvvələr cəsur və müzəffər ordumuzun ayaqları altında məhv edildilər. Ərazilərimiz işğaldan azad edildi və torpaq bütövlüyümüz bərpa olundu. Yəni də molla rejimi iyrənc fəaliyyətindən və əməllərindən əl çəkmedi. Kifayət qədər yaşı, başı, hətta başında yekə bir çalması olan fars-molla rejiminin baş mollası Xomneyi "Zəngəzur bizim qırmızı xəttimizdir", - deyər cəfəng fikir irəli sürmüşdür. Bu günlər isə baş mollağın baş müşaviri Ə.Ə.Vilayəti Zəngəzur dəhlizinin açılmasına imkan verməyəcəklərini bəyan etmişdir. Onu da bildirmişdir ki, ya Rusiya ilə, ya da Rusiyasız Zəngəzur dəhlizinin açılmamasına qarşı mübarizə aparacaqlar. Bununla tör-töküntü yığnağı olan fars molları Zəngəzur dəhlizinin açılmasından çox narahat olduqlarını nümayiş etdirirlər. Niyə, səbəbi nədir? Cavab aydındır: Azərbayn dünyanın ən qüdrətli dövləti olaraq mövqələrini daha da möhkəmləndirəcək. İkincisi isə, Zəngəzur dəhlizi üzərində nəzarəti ələ almaqla Asiya-Avropa iqtisadi-ticarət marşrutuna nəzarəti ələ almış olacaq. Bu isə fars-molla rejiminə və onun himayədarı Rusiyaya böyük zərbədir. Ona görə də, müxtəlif tənqidatçı fəaliyyətlə və ironiya ilə qarşılanan açıqlamalarla Zəngəzur dəhlizinin açılmasına problem yarada biləcəklərinə ümid edirlər. Lakin yanılırlar. Artıq Zəngəzur dəhlizinin açılması realdır. Bunu avqustun 15-də Vaşinqtonda keçirilən yüksək səviyyəli iki və üçtərəfli görüşdə və imzalanan sənədlərdə təsdiq olundu. Xomeneyizm ideologiyasının birinci prinsipini - Azərbaycanın torpaqlarını işğal edib, 1 milyondan çox insanı ev-əşiyindən didərgin salmış Ermənistanla geniş əməkdaşlıq münasibətləri qurmaqla pozublar. Ona görə də bu rejimi islam respublikası adlandırmaq ədalətsizlikdir. Belə demək olar ki, müsəlmanların haqqına girmiş olunur. Onlar terrorçu dövlətdilər və belə də adlandırılarsa, daha yaxşı olar. Həm də ona görə ki, bu rejim dünyanın əksər ölkələrində baş verən terror hadisələrinin təşkilatçısı və iştirakçısı olur. Hər il 100 milyardlarla dollarını terror hadisələrinin törədilməsinə xərcləyir. Halbuki daxilə insanlar dilənci günündə yaşayır, əziyyətli, məşəqqətli ömür sürürlər. Tam əminliklə və qətiyyətlə demək olar ki, soydaşlarımızın mübarizəsi öz bəhrəsini mütləq verəcək və azadlıq mübarizəsi qalibiyyətlə başa çatacaq.

İLHAM ƏLİYEV

Laçın yolundan qeyri-qanuni məqsədlər, o cümlədən mina təhdidinin davam etdirilməsi məqsədilə istifadə edib. 2023-cü ilin sentyabr ayında antiterror tədbirlərindən sonra, Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin müvəqqəti yerləşdirildiyi Azərbaycan ərazilərində və bu ərazilərin perimetrləri boyunca 500 mindən artıq mina basdırıldığı faktının aşkarlanması bu təhdidin miqyasını sübut edən faktlardır. Bu, eyni zamanda, son onilliklər ərzində Ermənistan tərəfindən guya minaların istehsal və ixrac olunmadığı barədə bəyanatların heç bir əsasının olmadığını nümayiş etdirib.

İndiyədək baş vermiş mina hadisələrinin coğrafiyası, onların əksəriyyətinin keçmiş təmas xəttindən kənarda, xüsusilə mülki obyektlərin, yaşayış məntəqələrinin, habelə məzarlıqların yerləşdikləri məkanlarda baş verməsi Ermənistanın mina təhdidinin məqsədyönlü şəkildə mülki əhali arasında itkilərin çox olmasına yönəldiyini sübut edir. Bu da öz növbəsində Ermənistan tərəfindən azərbaycanlılara qarşı mövcud etnik nifrət və dözümsüzlüyün növbəti təzahürüdür.

İşğaldan azad edilən ərazilərdə minaların və partlamamış döyüş sursatlarının aşkarlanması və zərərsizləşdirilməsi üzrə tədbirlər davam etdirilir. Təhlükəsiz hərəkət üçün yollar minalardan təmizlənir. Onu da qeyd edək ki, mina partlayışları nəticəsində həyatını itirən insanların sayının artması nəticəsində Ermənistanı minalanmış ərazilərin xəritələrini verməyə məcbur etmək məqsədi ilə Azərbaycan tərəfindən dünya

400 nəfərin həyatına son qoyan mina terroru

Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində ölkəmizin döyüş meydanında qazandığı Zəfər bütün dünyaya yayıldı və ölkəmizin qısa bir zamanda hərbi əməliyyatı, taktikası dünya ölkələri tərəfindən böyük maraqla qarşılandı. Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə cəbhədə Ermənistan silahlı qüvvələrinə sarsıdıcı zərbələr vurmaqla, onları torpaqlarımızdan "iti qovan kimi" qovaraq məğlub etməsi 30 ilə yaxın işğal altında olan tarixi torpaqlarımızın azad olunması ilə nəticələndi.

Azərbaycan Prezidentinin bildirdiyi kim, Azərbaycan 30 ilə yaxın davam edən münəqişə və torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı nəticəsində ərazilərinin minalarla çirklənməsi problemindən əziyyət çəkir və dünyada minalarla ən çox çirklənmiş ölkələr sırasındadır, "Bu gün mina və partlamamış hərbi sursatlar hələ də dünyanın bir çox ölkəsində insan təhlükəsizliyini təhdid edən kəskin problemlərdən biridir. Müharibə bitdikdən on illər sonra belə insanların həyatını təhlükəyə atmaqla yanaşı, minalar sosial-iqtisadi inkişafa, ətraf mühitə, mədəni irsə, münəqişədən sonrakı bərpa və inkişaf təşəbbüslərinə və nəticə etibarilə Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olmaq səylərinə ciddi şəkildə mane olur", - deyər Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarından birində bildirmişdir.

Münəqişə sonrası dövrün əsas çağırışlarından biri minalardan təmizlənmə prosesini sürətləndirmək və bunun üçün beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirməkdir. Xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur kimi strateji ərazilərdə əkinçilik, turizm və digər iqtisadi fəaliyyətlər minalar səbəbindən böyük risk altındadır.

Azərbaycan işğaldan azad olmuş ərazilərdə mina xəritələri üçün Ermənistan müraciətlər etsə də, Ermənistan rəsmiləri əvvəlcə bu cür xəritələrin mövcudluğunu inkar edib. Ermənistanın sonradan verdiyi xəritələrin Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi ərazilərin yalnız 5 faizini əhatə etdiyi və

onların yalnız 25 faiz dəqiq olduğu müəyyən edilib. Lakin Ermənistan əlində olan bütün xəritələri verdiyini iddia edir.

"LİVANIN ƏRAZISINƏ BƏRABƏR ƏRAZİNİ TİKMƏK, ABADLAŞDIRMAQ LAZIM GƏLƏCƏK"

Artıq Azərbaycan işğaldan azad olunan torpaqların abadlıq-quruculuq işlərinə başlayıb. Həyata keçirilən layihələr bu ərazilərin dirçəlməsinə səbəb olur. Təbii ki, qısa bir zaman məsafəsində bütün ərazilərin tam abadlaşması bir qədər çətindir. Belə ki, erməni təcavüzkarları işğal altında olan ərazilərimizi darmadağın edərək xarabazarlıqlara çeviriblər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin söylədiyi fikirləri xatırlatmaq yerinə düşər. "Mən Bakıdan Füzuliyə, Cəbrayıl, Zəngilana, Qubadlıya, Laçına qədər və digər istiqamətdə Kəlbəcər və Laçın tərəfdən yüzlərlə kilometr yol qət etmişəm, orada hər şey dağıdılıb", - deyən Prezident qeyd edib ki, dağıntıların miqyası elədir ki, insan, sadəcə, mat qalır: "Axı, bu ərazi sahəsinə görə Livana bərabərdir. Təsəvvür edin, dünyada heç də ən kiçik olmayan bir ölkənin Livanın ərazisinə bərabər ərazini tikmək, abadlaşdırmaq lazım gələcək. Bunu, sadəcə, təsəvvür etmək üçün dedim. Orada heç nə yoxdur, nə yol var, nə işıq, nə qaz, nə su. Heç nə. Tamamilə heç nə". Bəli, belə bir vəziyyətdə olan torpaqlarımıza qovuşduq.

Bu gün həmin ərazilərdə genişmiqyaslı layihələr icra olunur. "Hazırda isə "Böyük Qayıdış" Proqramı çərçivəsində onların doğma yurdlarına qayıdışı prosesinə start verilib. Biz artıq 50 mindən çox insanı azad olunmuş ərazilərdə məskunlaşdırmışıq və bu proses davam edir", - deyən Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, lakin iki əsas maneə var: "Birincisi, mina təhlükəsidir. Ermənilər işğal dövründə həmin ərazilərdə bir milyondan çox mina basdırmışdılar. 2020-ci ilin noyabrında ikinci Qarabağ müharibəsi başa çatdıqdan bu günədək təxminən 400 nəfər mina qurbanı olub. Minalar nəticəsində 70-dən çox insan həlak olub, qalanları isə ağır yaralanıb. Bu səbəbdən biz genişmiqyaslı bərpa işlərinə başlama bilmirik, çünki, ilk növbədə, təhlükəsizlik təmin edilməlidir".

İşğaldan azad olunan ərazilərdə bir sıra

magistral avtomobil yolları, dini-tarixi abidələr, infrastruktur layihələri icra olunub və bu davamlı həyata keçirilir. Yollar, elektrik xətləri, su xətləri, hava limanları, dəmir yolları salınır.

Əlbəttə ki, bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin minalardan təmizlənməsi də əsas məsələlər sırasındadır. Ermənistanın basdırdığı minalar mülki əhalinin təhlükəsizliyi, sağlamlığı və həyatı üçün ciddi təhlükə törədir və ya azad edilmiş ərazilərdə sosial-iqtisadi inkişafa mane olur. Əlbəttə ki, bu xəritələri verilməsi işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tikinti və yenidənqurma layihələrini tez bir zamanda reallaşmasına səbəb olar. Azərbaycan minadan əziyyət çəkən bir dövlətdir. Azərbaycan Ermənistan tərəfindən ərazilərimizin 30 ilə yaxın davam edən hərbi işğalı zamanı, habelə hazırkı postmünəqişə dövründə mina təhdidindən əziyyət çəkən, çoxsaylı mina qurbanları verib. Ermənistan tərəfindən hətta postmünəqişə dövründə belə davam etdirilən mina təhdidi bölgədə aparılan bərpa və yenidənqurma işlərini, keçmiş məcburi köçkünlərin öz torpaqlarına qayıdışı prosesini ləngitməklə yanaşı, vətəndaşlarımızın həyat və sağlamlıqları üçün ciddi təhlükə mənbəyi olaraq qalmaqdadır. 44 günlük Vətən müharibəsi və münəqişənin bitməsindən sonra belə Ermənistan üzərinə götürdüyü öhdəliklərinə zidd olaraq,

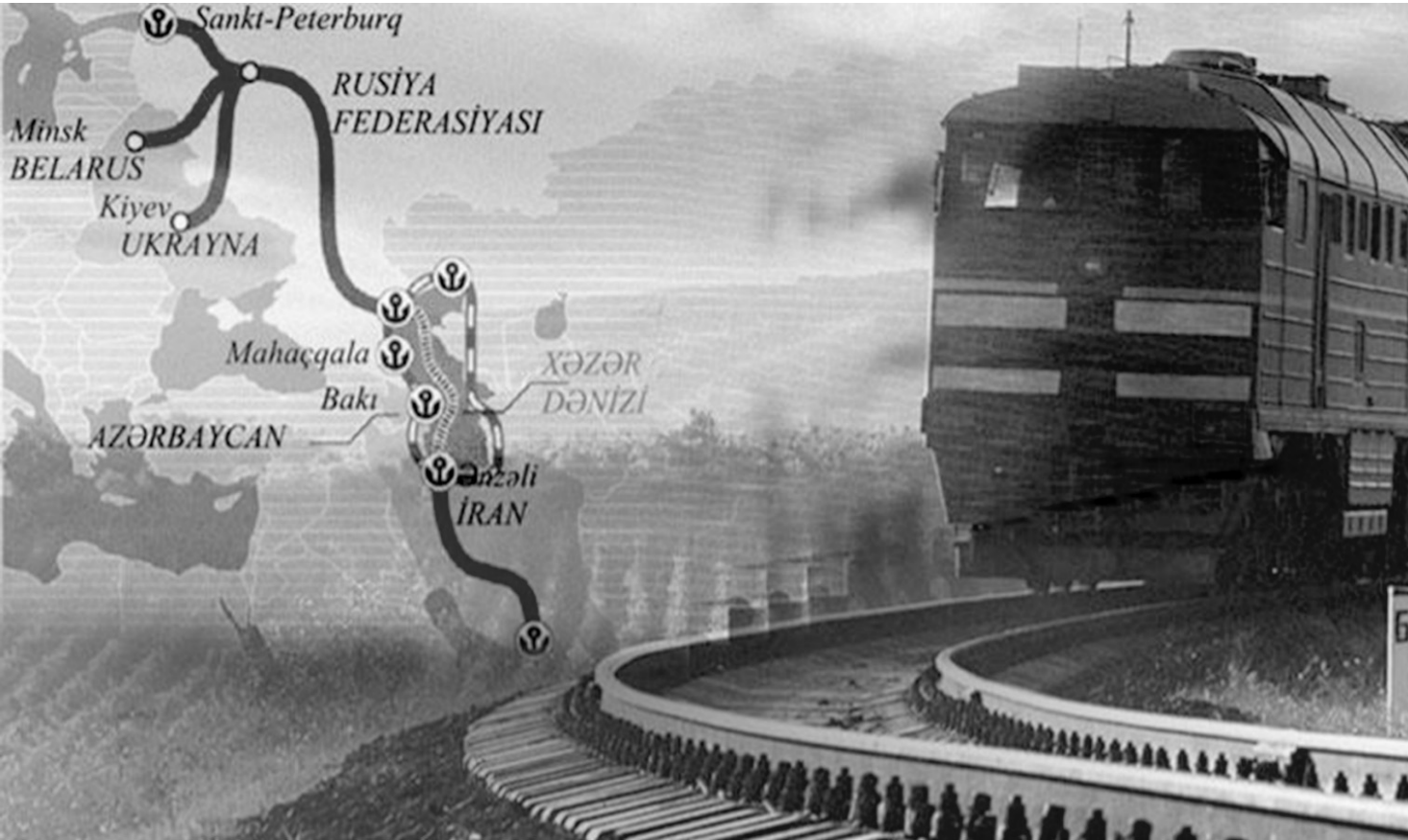
ictimaiyyətinə, beynəlxalq qurumlara və təşkilatlara, o cümlədən BMT-nin Baş Katibliyinə, BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasına, Avropa Şurasına və Avropa İttifaqına müraciət ünvanlanıb.

Minaların təmizlənməsi prosesində ən böyük çətinliklərdən biri xərclərdir. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin məlumatına görə, minarın istehsalının ucuz (3-75 dollar) olmasına baxmayaraq, bir minanın çıxarılmasının dəyəri 300 dollardan 1000 dollara qədər dəyişir.

Ermənistan minalanmış sahələrin tam xəritələrini verməyə də, bu gün artıq Azərbaycan işğaldan azad olunan ərazilərdə abadlıq-quruculuq işlərini davam etdirir.

Bu gün dünyada 60-dan çox ölkə minaların təsiri altında yaşamağa davam edir və Azərbaycan həmin global problemin həllində fəal iştirak edir. Azərbaycanın minatəmizləmə sahəsindəki səyləri, o cümlədən milli və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq, texnologiyaların tətbiqi və maarifləndirmə işləri genişləndirilməkdədir. Azərbaycanın təcrübəsi dünyada böyük maraqla qarşılanır və bu sahədə əldə edilən nailiyyətlər beynəlxalq miqyasda nümunə kimi təqdim olunur.

Zümrüd BAYRAMOVA

Azərbaycan - enerji marşrutlarının koordinatoru

Rusiya və İran Azərbaycan üzərindən enerji tərəfdaşlığının yeni mərhələsindədirlər

Rusiya-İran enerji tərəfdaşlığı yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur. Tehran Rusiyanın enerji nəhəngi "Qazprom"la Rusiya təbii qazının Azərbaycan üzərindən nəqliyə başlamaq üzrə danışıqların yekunlaşmaq üzrə olduğunu açıqlayıb. Bu irimiqyaslı layihə regionun enerji xəritəsini kökündən dəyişdirə və Qərbin sanksiyaları kontekstində Rusiya qazının ixracının şaxələndirilməsi üçün yeni imkanlar yarada bilər. İran İslam Respublikasının Rusiyadakı səfiri Kazem Cəlalinin sözlərinə görə, "Qazprom"la demək olar ki, bütün məsələlər artıq həll olunub və yalnız tədarükün qiymət parametrlərini razılaşdırmaq qalır.

Bu bəyanat hər iki tərəfin uzunmüddətli danışıqları başa çatdırmaq və iddialı enerji layihəsinin praktiki icrasına başlamaq kimi ciddi niyyətlərini təsdiqləyir. Layihənin birinci mərhələsində mövcud qaz nəqli infrastrukturundan istifadə edilməsi planlaşdırılır. Təchizat sovet dövründə Transqafqazı qazla təmin etmək üçün tikilmiş Mozdok-Mahaqçala-Hacıqabul bir xətlə qaz kəməri ilə həyata keçiriləcək. Hacıqabul-Mozdok qaz kəmərinin uzunluğu 342 km, ötürmə qabiliyyəti ildə 10 milyard kubmetrdir. Bu sistemin tərkib hissəsi olan Bakı-Novofilya hissəsi 1982-ci ildə Mozdok-Hacıqabul qaz kəmərinin bir hissəsi kimi tikilib və ildə 10 milyard kubmetr ötürmə qabiliyyətinə malikdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, "Qazprom" ASC-nin investisiya layihəsi çərçivəsində 600-610 km-lik hissəsində Mozdok-Hacıqabul magistral qaz kəmərinin yenidən qurulması üzrə planlı işlər aparılır ki, bu da qaz kəmərinin sürüşmə zonasından çıxarılmasını nəzərdə tutur ki, bu da daşımanın etibarlılığını artıracaq.

Yeni qaz kəmərinin tikintisi perspektivləri

Tərəflər mövcud infrastrukturdan istifadə

etməklə yanaşı, tədarükü ildə 55 milyard kubmetr qaza çatılab Rusiya İran İslam Respublikasına Azərbaycan ərazisindən yeni qaz kəmərinin çəkilməsi ilə bağlı danışıqları artıq başa çatdırırlar. Rusiyadan İrana Azərbaycan üzərindən ildə 2 milyard kubmetr ötürmə qabiliyyəti olan, 55 milyard kubmetrə qədər genişləndirmək imkanı olan qaz kəməri çəkiləcək. Rusiyada düşünürlər ki, belə tədarük həcmi Rusiya qazının Avropa istiqamətində ixracatının itkilərini əhəmiyyətli dərəcədə kompensasiya edə bilər.

Rusiya qazının İslam Respublikasına tədarükü Avropa bazarının itkisinin üçdə birini kompensasiya edə bilər ki, bu da bu layihəni Rusiyanın enerji sektoru üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Əməkdaşlığın iqtisadi və geosiyasi aspektləri

Rusiyanın energetika naziri Sergey Tsivilev Rusiya və İran arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq üzrə hökumətlər arasındakı komissiyaın 18-ci iclası zamanı bildirib ki, mövcud infrastruktur vasitəsilə Rusiya qaz yanacağıının ilk tədarükü 2025-ci ildə başlayacaq, həcmi ildə 1,8 milyard kubmetr təşkil edəcək. Bu rəqəmlər irimiqyaslı layihənin yalnız ilkin mərhələsini əks etdirir. Gələcəkdə əlavə qaz kəmərləri imkanlarının

tikintisi və mövcud infrastrukturun təkmilləşdirilməsi hesabına tədarük həcmi xeyli artırmaq olar.

Azərbaycanın tranzit tərəfdaşı kimi rolu

Azərbaycan Rusiya-İran qaz layihəsinin həyata keçirilməsində əsas rol oynayır. Bakı

təkcə tranzit ərazi kimi deyil, həm də regional enerji infrastrukturunun inkişafında mühüm tərəfdaş kimi çıxış edir. Bakı-Novofilya qaz kəməri həm Rusiya qazının Azərbaycan bazarına tədarükü rejimində, həm də Azərbaycan qazının Rusiyaya tədarükü üçün əks rejimdə işləyir.

Analitiklər Rusiya qazının Azərbaycan üzərindən İrana nəqlinin faydasını qeyd edirlər, çünki bu sxem layihənin ilkin mərhələsində mövcud infrastrukturdan istifadə etməyə və kapital xərclərini minimuma endirməyə imkan verir. Əsas məsələlərdən biri Rusiya qazının İran bazarı üçün ədalətli qiymətinin müəyyən edilməsidir. Tehran və "Qazprom" arasında razılaşma çərçivəsində demək olar ki, bütün məsələlər həll olunub, lakin qiymət parametrləri üzrə yekun razılaşma regional bazarın xüsusiyyətləri və geosiyasi vəziyyətin nəzərə alınmasını tələb edir.

Azərbaycan üzərindən qaz nəqlinin regional və beynəlxalq nəticələri

Rusiya qazının Azərbaycan üzərindən İrana nəqlinə başlanması Xəzər regionunda enerji balansını kökündən dəyişə bilər. Layihə alternativ təchizat marşrutları yaradaq və bütün iştirakçı ölkələr üçün enerji təhlükəsizliyini artıracaq. Layihə Cənubi Qafqazın qaz infrastrukturunun inkişafı kontekstində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Rusiyanın regiondan qaz tranziti üzrə artıq təcrübəsi var — keçmişdə Azərbaycanın iştirakı ilə 2024-cü ildən sonra Rusiya qazının Ukrayna vasitəsilə Al-yə tranzitinin saxlanılması imkanları müzakirə olunub.

Avropa marşrutuna alternativlər

Avropa bazarlarına çıxışın məhdud olması şəraitində Rusiya qazın ixracını şaxələndirmək istəyir. İran marşrutu Asiya bazarları ilə yanaşı, Rusiya qazının ixracının yeni coğrafiyasının əsas elementlərindən birinə çevrilə bilər. Digər regional qaz layihələri də paralel olaraq inkişaf edir. Transxəzər qaz kəməri Türkmənbaşını Bakı ilə birləşdirərək Türkmənistan və Qazaxıstandan təbii qazın Azərbaycan və Gürcüstan üzərindən nəqli üçün nəzərdə tutulub. Rusiya-İran qaz əməkdaşlığının mühüm geosiyasi nəticələri gözlənilir. Layihə Qərbin hər iki ölkəyə qarşı sanksiyaları kontekstində Moskva və Tehran arasında enerji əlaqələrini gücləndirir.

Bu, beynəlxalq aləmdə fəaliyyətlərin daha sıx əlaqələndirilməsi və Qərbə alternativ regional əməkdaşlıq strukturlarının inkişafı üçün zəmin yaradır. Tranzit ölkə kimi çıxış edən Azərbaycan regional enerji qovşağı rolunu inkişaf etdirmək üçün əlavə

imkanlar əldə edir. Bakı regionun aparıcı qaz şirkətləri ilə tranzit ödənişləri və texnoloji əməkdaşlıqdan əhəmiyyətli iqtisadi faydalar əldə edə bilər.

V.VƏLİYEV

P.S. Məqalə EURASIYA TODAY sayından tərcümə edilib.

Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı İrəvandan ziddiyyətli açıqlamalar nəyi göstərir?

Rusiya Beynəlxalq Əlaqələr Şurasının proqram meneceri Milan Lazović "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Vaşinqton razılaşmalarından sonra erməni tərəfinin bəyanatlarındakı ziddiyyətləri şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Milan Svetislavoviç, avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan, Ermənistan və ABŞ liderləri arasında Zəngəzur dəhlizi haqqında razılaşmalardan sonra belə bir hissə yaranmışdı ki, tərəflər nəhayət bu layihəni razılaşdırıblar və onun icrasına az qala başlanılacaq. Eyni zamanda, Ermənistan XİN rəhbəri Ararat Mirzoyanın jurnalistlərə verdiyi açıqlamalar layihənin praktiki olaraq həyata keçirilməsinə hələ yaxın olmadığını göstərir. O, bəyan edib ki, ilk növbədə Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin delimitasiyası aparılmalıdır. Üstəlik, onun sözlərinə görə, layihənin təfərrüatları yalnız Amerika tərəfi ilə müzakirə olunacaq və bu detallar hələ razılaşdırılmayıb. Mirzoyan dəhliz üçün Ermənistan ərazisinin ABŞ-a 99 il müddətinə icarəyə veriləcəyini təkliz edib. Nəzərə alsaq ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sərhədin delimitasiyasının birinci mərhələsi bir il əvvəl baş tutub və tərəflər hələ də elan olunmuş ikinci mərhələyə başlamamışlar, nəqliyyat kommunikasiyalarının açılmasının tez olmayacağı göz qabağındadır. Bu barədə nə düşünürsünüz?

- Fikrimcə, Azərbaycanla Ermənistan arasında dövlətlərarası münasibətlərin qurulması ilə bağlı sülh sazişinin mətninin paraflanması yaxşıdır, bu, mühüm addımdır, lakin qarşıda bütün bunları həyata keçirmək üçün öz çətinlikləri ilə uzun bir yol var. Nəticə etibarilə, nəqliyyat və iqtisadi əlaqələrin blokunun açılması çərçivəsində əldə olunmuş razılaşmalarla bağlı imzalayan ölkələrin bəyanatlarında müəyyən uyğunsuzluqlar var.

Donald Tramp gözəl media mənzərəsi nümayiş etdirmək, Azərbaycan və Ermənistan arasındakı münaqişənin necə tez "həllinə nail olduğunu" nümayiş etdirmək məqsədi güdürdü. Həqiqətən də, Azərbaycan tərəfinin qeyd etdiyi kimi, İrəvan Trampın Ermənistan-Azərbaycan nizamlaşdırılmasına qarışmasından sonra sülh sazişinin iki bəndi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi ilə razılaşdı, lakin Rusiyanın Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşması prosesinə mühüm töhfə verdiyini xatırlamaya və nəzərə almaya bilməz. Rusiyanın töhfəsi həm də uzun müddətdir davam edən tarixi münaqişənin həllində tərəqqinin mühərriki oldu.

Beləliklə, əgər Ermənistan, ABŞ və Azərbaycanın nəqliyyat və iqtisadi sazişlərin blokdan çıxarılmasına dair razılaşmalarından danışsaq, o zaman görünən effektivliyə baxmayaraq, bu mövzu ilə uzun müddət və

Milan Lazović: "Yerevanın son bəyanatlarındakı ziddiyyətlər göstərir ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülhə gedən yol o qədər də sadə deyil"

ətraflı məşğul olmaq lazım gələcək. Azərbaycan çoxdandır ki, Zəngəzur dəhlizinin öz hissəsini tikir, Türkiyə isə buna ötən həftə başlayıb, lakin Ermənistanın cənubunda infrastrukturun kifayət qədər zəif inkişaf etdiyini, demir yollarının olmadığını da nəzərə almaq lazımdır.

Əgər Ararat Mirzoyanın Donald Trampın Ermənistan ərazisinin 99 il müddətinə icarəyə verilməsi ilə bağlı bəyanatını təkliz etməsindən danışsaq, hesab edərdim ki, erməni diplomatiyasının rəhbərinin belə bir bəyanatı Ermənistanın indiki hakimiyyətinin seçicilər qarşısında nüfuzunu itirmək istəməməsi ilə bağlıdır, çünki əhalinin bir hissəsi belə vəziyyətin əleyhinədir, suverenliyin qismən itirilməsinə qarşıdır. Və tezliklə Ermənistanda parlament seçkiləri gəlir. Və Ermənistan ərazisinə nəzarəti Amerika tərəfi həyata keçirəcəyini İrəvanın açıq şəkildə etiraf etməsi mümkün deyil.

-Ermənistan XİN rəhbərindən daha bir maraqlı tezis oldu. O, mahiyyət etibarilə bəyan edib ki, Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi məsələsi Azərbaycana aidiyyəti ola bilməz. Məlum olduğu kimi, rəsmi Bakı Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanması üçün Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının Ermənistan Konstitusiyasından çıxarılmasını şərt kimi qoyub. Bu günlərdə baş nazir Paşinyan bəyan edib ki, Azərbaycanla sülh sazişinin mətni Ermənistan Konstitusiyasına zidd olarsa, o, ölkənin əsas qanununa düzəlişlər edilməsi təşəbbüsünü şəxsən verəcək. Bundan başqa, Ermənistan hökumətinin başçısı Azərbaycanla qarşı ərazi iddialarını özündə əks etdirən Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsini tənqid edib. Paşinyanın dedikləri ilə XİN rəhbəri ilə açıqlamaları arasında uyğunsuzluq var...

- Hesab edərdim ki, Ermənistan XİN rəhbəri Ararat Mirzoyanın bu cür bəyanatları daha çox respublikanın daxili auditoriyasına hesablanıb. Konstitusiya, Qarabağ məsələsi ölkə üçün həssasdır. Nikol Paşinyan ardıcıl olaraq Azərbaycanla sülhün bərqərar olması istiqamətində irəliləyir, Ermənistan hökumətinin başçısı sülhü hüquqi cəhətdən möhkəmləndirməyə hazırdır. Eyni zamanda o, başa düşür ki, hökumət də əhalinin bir hissəsini sevindirir

biləcək alternativ xətlər səsləndirilməlidir. Ona görə də belə çıxır ki, Paşinyan bir şey deyir, Mirzoyan başqa şey deyir. Bu, müəyyən mənada şərti olaraq Ermənistan hakimiyyətindəki "yaxşı polis, pis polis" oyununu xatırladır.

- Gələcəkdə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması məsələsində nəse səhv ola bilərmi? Yəne də əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, bir çox qərarlar və addımlar atılmalıdır və bütün bunlar da kifayət qədər vaxt aparacaq...

- Yəne də mövcud reallıqlara əsaslanaraq, hələ ki, mənfi ssenari görmürəm. Paşinyan kifayət qədər aydın şəkildə sülhün bərqərar olmasına və Azərbaycanla bütün razılaşmalara əməl olunmasına yönəlib. Rusiya bu prosesləri öz tərəfdən alqışlayır. Ona görə də çətin ki, nəyinsə yanlış getməsi olsun. Bayaq qeyd etdiyim kimi, Ermənistan hakimiyyətinin nümayəndələrinin bir-birini təkliz edən bəyanatları daxili auditoriyaya hesablanıb. Mən hələ Paşinyanın hakimiyyəti üçün real təhlükə görmürəm və 2026-cı ildə Ermənistanda keçiriləcək parlament seçkilərinin nəticəsi də kifayət qədər şəffafdır. Beləliklə, biz seçkiləri, sonra isə Ermənistan Konstitusiyasına ehtimal edilən dəyişiklikləri gözləyirik.

Və inanıram ki, Tramp Azərbaycan və Ermənistan arasında yekun sülhün imzalanması prosesini də qalibiyyətlə sona çatdıracaq. Axı, onun üçün bu, imic məsələsidir.

- Eyni zamanda, Nikol Paşinyanın Rusiya ilə bağlı son açıqlamalarına diqqət yetirməyə bilmərik. Onun sözlərinə görə, sentyabrın sonunda onun Rusiya Federasiyasında gözlənilməsinə sevinir. İrəvanın son vaxtlar Rusiyaya münasibətdə aktivləşməsinin səbəbi nədir?

- Hesab edərdim ki, Ermənistanın baş naziri bu bəyanatları ilə İrəvanın Rusiya ilə münasibətlərinin də qüvvədə qaldığını və inkişaf etdiyini nümayiş etdirmək istəyir. İrəvanın bu cür hərəkətləri həm də Ermənistan Respublikasının daxili auditoriyasına hesablanıb. Onun məqsədi hələlik Rusiya və Qərbi istiqamətləri arasında balans saxlamaqdır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Təbiətlə müharibədəyik: Qalib gəlsək, məğlub olacağıq!

Təbiətə amansız divan tutulması dayandırılmasa, yaxın zamanda planeti və bütün canlıları böyük fəlakətlər gözləyir

Bu il dünya ölkələrində anormal iqlim dəyişməsi və təbii fəlakət hallarının sayı daha da artıb. Planetin ağciyərləri- çox nəhəng meşə sahələri yanib getdi, buzlaqların əriməsi sürətlənib, dünyada ümumi temperatur getdikcə artır, torpaqlar GMO əkinlər və dərmanlarla zəhərlənir, su mənbələri kimyəvi tullantılarla çirklənib, avtomosferə atılan zəhərli qazların həcmi dəfələrlə çoxalıb. Çaylarda, göllərdə quruma gedir.

Xeyli vaxtdır ekoloq alimlər global qeyri-təbii proseslərin başlandığı haqda həyəcan təbili çalır. Getdikcə verilən proqnozlar da pisləşir. İqtisadi və siyasi maraqlar insanlığın taleyini təhlükə altında qoyur. Alimlərin xəbərdarlıqlarına əhəmiyyət verilməyindən planetdə başlayan anormal təbii proseslər artıq qarşısını almaq formaya keçməkdədir.

Bəzi ekoloq-alimlərin təbii proseslərlə izah etməyə çalışmalarına baxmayaraq, global ekoloji böhranda antropogen və texnogen təsirlərin əsas və mütləq təsiri dənilməzdir. Əksər ekoloqlar sənayeləşmənin və avtomobillərin sayının sürətlə artmasının bunda böyük rolu olduğunu qeyd edirlər. Bundan başqa təbii resurslara təzyiq xeyli artıb. Daş kömür, neft, qaz və s. yanacaq növlərinin istifadəsi, sənayenin sürətlə inkişafı atmosferdə karbon qazının artması ilə nəticələnib. Texnogen inkişaf planetin iqlimini və biostrukturu tamamilə dəyişdirir.

Elmi araşdırmalara görə, hazırkı problemlərin yaranmasına səbəb ötən əsrdə atmosfərə atılan tullantılardır. Deməli, sənayenin sürətlə inkişafı ilə əlaqədar atmosfərə atılan qazların əsl təsiri hələ qabaqdadır.

Yaxın illərdə atmosfərdə çirklənmə daha da artacaq. Torpaq və meşə fondunun amansızcasına istismarı, su mənbələrinin kimyəvi çirklənməyə məruz qoyulması son həddə çatıb. Bu isə kataklizmlərin başlamasına zəmin yarada bilər.

Rusiya Elmlər Akademiyası Geologiya İnstitutunun alimləri global istiləşməyə antropogen təsirlərin səbəb olduğunu sübut edirlər. İnstitutun apardığı tədqiqatlar iqlim dəyişikliyinə təbii resurslara təzyiqin artması, planetin kimyəvi balansının dəyişdirilməsi və global ekoloji böhran nəticəsində yarandığını göstərir.

Ekoloqların əksəriyyəti baş verən anomaliyaları texnogen səbəblərlə əlaqələndirirlər. Global istiləşmə ətrafında hay-küy qaldirılsa da, əksər alimlər tam əks fikirdədirlər, global soyuqlaşma prosesinin başlayacağını güman edirlər. Bəzi proqnozlara görə, global buzlaşma dövrü ən tezi 2050-ci illərdə başlayacaq...

2011-ci ildə Vaşinqtonda iqlim dəyişmələri ilə bağlı təşkil edilən konfransda çıxış edən Nobel mükafatı laureatı Şervud Rouland planetdə buzlaşma dövrünün qəfil başlayacağı barədə xəbərdarlıq edib çox gözlənilməz hadisələrin baş verə biləcəyini demişdi.

Maraqlıdır, dünya ölkələri bu prosesin qarşısını almaq üçün hansı tədbirləri həyata keçirir? Demək olar ki, heç bir!

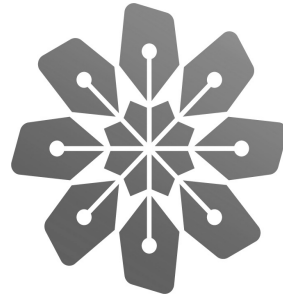
ABŞ atmosfərə atılan tullantıların miqdarına görə liderdir. Bu gün ABŞ, Rusiya, Britaniya, Fransa, Yaponiya, Çin, Hindistan kimi böyük sənaye ölkələri bəşəriyyətin təhlükəsizliyini şübhə altına qoyur. Belə ki, bu dövlətlərin bəziləri ətraf mühitin qorunması naminə hazırlanan sənədi ratifikasiya etmir. Onlar öhdəliyi yerinə yetirməyəcəklərini bəyan edirlər. Bir sözlə, siyasi və iqtisadi maraqlar iqlim dəyişmələrinin qarşısını ala biləcək tədbirlərin həyata keçirilməsini əngəlləyir. İqtisadi maraqlar və siyasi ambisiyalar planetin və canlı aləmin taleyini təhlükə altına qoyur.

Ekoloqlar bildirirlər ki, ətraf mühitin təmizliyinə nail olmaq üçün hökumətlər iqtisadi gözləntiləri azaltmalıdır. Təbii ki, iqtisadiyyatın inkişafını tamamilə dayandırmaq olmaz. Elə iqtisadi sahələr var ki, orada təmiz texnologiyadan istifadə edilir. Ağır sənayedə- metallurgiya, alüminium istehsalı və s. sahələrdə isə köhnə texnologiyalardan istifadə edilir, heç yeniləri arasında da effektivliyi yoxdur.

Ekoloqlar bərpa olunan enerji resurslarından istifadəyə üstünlük verilməsini tələb edirlər. Bundan başqa, GMO əkinlərin, bakterioloji, kimyəvi silahların sınaqlarının, plastik istehsalının dayandırılması kimi tələblər var. Hazırda sənaye tələbatdan xeyli artıq məhsul istehsal edir ki, bu da həm planetimizin resurslarını tükəndirir, həm də ekologiyanı korlayır, nəticədə də müxtəlif xəstəliklər çoxalır.

Ümumiyyətlə, son vaxtlar ekoloqlar çox qorxulu proqnozlar səsləndirirlər. Alimlərin fikrincə, təbiətə amansız divan tutulması dayandırılmasa, yaxın zamanda planeti və bütün canlıları böyük fəlakətlər gözləyir. Yazımıza kanadalı alim Hübert Rivzin məşhur sözü ilə yekun vuraq- "Təbiətlə müharibə aparırıq, qalib gəlsək, məğlub olacağıq!"

Elçin

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

xüsusilə ilk aylarda çox daha ciddi zərər verir. Alkoqol beyin funksiyalarına mənfi təsir göstərir, təfəkkür, qərar vermə və hərəkət etmə qabiliyyətini pozur. Alkoqol istifadəsi kişilərdə cinsi gücü azaldır.

Keyfiyyətsiz və ya texniki spirtdən hazırlanmış alkoqolun zəhərlənmələrə səbəb olması ilə bağlı tez-tez mətbuatda xəbərlər yayımlanır. Saxta alkoqol çox təhlükəlidir

hid və qarışqa turşusu əmələ gətirir, bunlar da hüceyrələri zəhərləyir. Cəmi 30 ml metil spirti ölümcül ola bilər, 10 ml-si isə insanı tamamilə kor edə bilər.

Bəs alkoqoluun saxta olduğunu necə anlamaq olar? Ən birinci yolu çox ucuz təklif edilməsidir.

Maya dəyərindən aşağı təklif edilirsə, almadan öncə düşünün. Saxta içkilərdə qablaşdırma, yazılar, loqotip də keyfiyyətsiz olur. Vergi nişanının olmaması, bulanıq və ya keyfiyyətsiz görüntüdə olması da şübhəli vəziyyətdir. Saxta içkilər tərkibindəki metildən dolayı daha sərt, kimyəvi qoxu verir, dadı da daha sərt olur. Əgər orijinal deyilsə, çöküntülü və bulanıq olur.

Alkoqollu içkilər zərərdir, ən yaxşısı ümumiyyətlə qəbul etməməkdir. Amma əgər qəbul etməsənizsə, içkinin saxta olmağından və zəhərlənməyinizdən şübhələnmirsinizsə, o zaman təcili yardım gələndə özünü ilk yardım edin. Qusursunuzsa, ayaqışləmə və sancı varsa, bulanıq görürsünüzsə, tərləyib titrədirsənizsə, huşunuzu itirəcək qədər halsızsanızsa, deməli, zəhərlənmişsiniz. Qusmağa çalışın, ayıqsanızsa maye qəbul edin, amma huşunuzu itirən adama bunu etmək təhlükəlidir. Bol maye zəhərin bədənə xaric olmasına kömək edir. Aktiv kömür üçün, ən az 4-6 ədəd. Bədən temperaturunuz aşağı düşürsə özünü isti bir yorğanla bükün. Digər müdaxilələr xəstəxanaya şəraitində və peşəkarlar tərəfindən aparılacaq.

Unutmayın, saxta içkilərdən siqortalanmağın ən etibarlı yolu, ümumiyyətlə, alkoqollu içkilərdən istifadə etməməkdir. Bu, həm səhətinizə, həm də büdcənizə faydalıdır.

Lalə Mehralı

Alkoqollu içkilər insana nə edir?

Spirt qoxulu, uçan, yanan, rəngsiz mayedir, C₂H₅OH, etanol, etil spirtdən ibarət içkidir. Alkoqol bədəninizdəki bütün orqanlara dağıdıcı təsir göstərir. Hər il dünyada 3,5 milyon insan alkoqoldan yaranmış xəstəliklər səbəblərindən ölür. Qaraciyərdən ağciyərlərə, ürəkdən beyinə qədər bütün orqan və sistemlərə ciddi ziyan vuran spirt orqanizmə qəbul edildikdən 3 dəqiqə sonra bütün hüceyrələrə çatır və dağıdıcı təsir göstərməyə başlayır. Alkoqol bədəndəki suyun miqdarını azaldır. Bədənin susuzlaşması səsa, danışmağa və oxumağa mənfi təsir göstərir. Alkoqol istifadəsi öskürəyə, səsin xırıltısına və batmasına səbəb olur. Onun istehlakı artıqca damarların daralması da artır.

Spirtli içkilərdən istifadə edən insanın yuxu rejimi və yuxu keyfiyyəti pisləşir. Alkoqol istifadəsi tez-tez oyanmağa və dərin yuxuya gedə bilməməyə səbəb olur. Alkoqol ağızda quruluğa, ağız qoxusuna, dad hissələrinin pisləşməsinə, ağız boşluğunda infeksi-

yalara və diş əti xəstəliklərinə səbəb olur. Alkoqol ürəkdə aritmiya, ürək çatışmazlığına səbəb olur.

Alkoqol müxtəlif mədə və həzm pozğunluqlarının əsas səbəblərindən biridir. Uzun müddətdə qastrit, xora və mədə iltihabına səbəb olur. Alkoqol qaraciyərə zəhərli

təsir göstərir. Qaraciyər hüceyrələri spirtdən zədələnir və struktur dəyişikliklərinə məruz qalır. Alkoqolla əlaqəli qaraciyər xəstəlikləri, qaraciyərin yağlanması, hepatitə və nəticədə serroza səbəb olur.

Spirtli içkilərdən istifadə edənlərin vəرمə tutulma ehtimalı 28 dəfə çoxdur. Hamilələrin alkoqol qəbul etməsi körpənin beyin və üreynin inkişafına zərər verir. Körpədə böyümənin geriləməsi, beyin və sinir sisteminin zədələnməsi kimi anadangəlmə qüsurlara səbəb ola bilər. Alkoqol dölə hər mərhələdə mənfi təsir edir, lakin

və qısa müddətdə ağır fəsadlara, hətta ölümə belə səbəb ola bilər. Onun tərkibinə etil spirti yerinə metil spirti qatırlar, bəzən də texniki spirt və ya başqa qatqılar olur. Nəticədə güclü baş ağrısı, ürəkbulanma, qusma

qarın ağrıları, başgicəllənmə, halsızlıq, görmə pozuntuları, bulanıq görmə, tam korluq, qan təzyiqinin düşməsi, huşun itməsi, qıcolmalar, koma, qaraciyər və böyrəklərin sıradan çıxması, mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsi, ürək-damar problemləri və ölüm halları baş verə bilər. Metil spirti bədəndə parçalanarkən formalde-

“RehaPoint” Məntəqəsində 2,7 min şəxsə reabilitasiya xidmətləri göstərilib

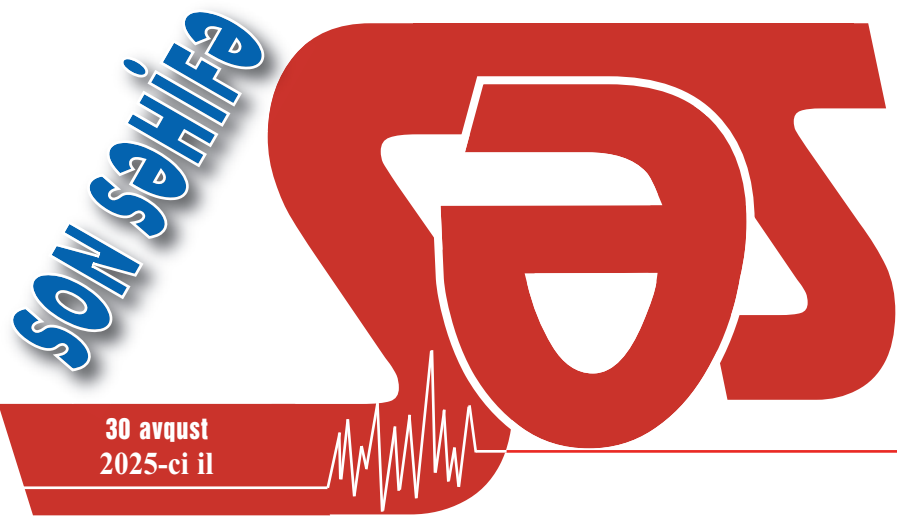
Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyi Bərdə şəhərindəki Qarabağ Regional DOST Mərkəzindəki “RehaPoint”-Ambulator Reabilitasiya Məntəqəsində reabilitasiya xidmətlərini davam etdirir.

Nazirliyin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə S A-ya verilən məlumata görə, 2023-cü il dekabrın 1-dən fəaliyyətə başlayan məntəqədə ötən dövrdə 2,7 min nəfərə ambulator şəraitdə reabilitasiya xidmətləri göstərilib.

Bölgədə yaşayan əlilliyi olan şəxslər burada ambulator formada müalicəvi bədən tərbiyəsi, əmək terapiyası, psixoloq və loqoped xidmətlərindən faydalanırlar.

Məntəqədə əlilliyi olan 300-ə yaxın şəxsə işə ehtiyaclarına uyğun olaraq 1600-dən çox reabilitasiya vasitəsi verilib.

Bu balıqları ayda 3 dəfə yesəniz, xərçəng "qapınızı TANIMAYACAQ"

Son araşdırmalar göstərir ki, balıq yemək qadınlarda uzunömürlülüyə və sağlamlığa ciddi təsir göstərə bilər. Ənənəvi olaraq diqqət daha çox iri balıqlara, məsələn, losos və tuna balığına yönəldilsə də, alimlər hesab edirlər ki, kiçik balıqlar eyni dərəcədə faydalıdır.

Milli.Az bu barədə xarici mediaya istinadən xəbər verir.

Araşdırmanın nəticələri

Yaponiyada aparılan genişmiqyaslı tədqiqatda 80 802 nəfər (34 555 kişi və 46 247 qadın) iştirak edib. Onların qidalanma vərdisləri sorğular vasitəsilə öyrənilib. 9 il ərzində 2 482 nəfər (1495-i xərçəngdən) dünyasını dəyişib.

Nəticələr göstərmiş ki, kiçik balıq yeyən qadınlarda ölüm riski xeyli aşağıdır.

Kiçik balığı ayda 1-3 dəfə yeyən qadınlarda ümumi ölüm riski 32%, xərçəngdən ölüm riski isə 28% azalır.

Onu həftədə 1-2 dəfə və daha çox yeyən qadınlarda ümumi ölüm riski 28-31%, xərçəngdən ölüm riski isə 29-36% azalır.

Niyə kiçik balıq faydalıdır?

Mütəxəssislər bildirirlər ki, kiçik balıq adətən tam halda - başı, sümüyü və daxili orqanları ilə birlikdə yeyilir. Bu isə onu kalsium, D və A vitaminləri ilə zəngin edir.

Bundan əlavə, sardina, ançous, kiçik skumbriya və seld kimi balıqlar omega-3 yağ turşuları və zülal baxımından da zəngindir. Bu maddələr sümük və immun sistemini möhkəmləndirir, ürək, əzələ və dəri sağlamlığını dəstəkləyir, maddələr mübadiləsini tənzimləyir, mexaniki iltihabı azaldaraq şəkərli diabet, ürək-damar xəstəlikləri və astma riskini aşağı salır.

Hansı balıqları almaq olar?

Ekspertlər ən əlçatan variant kimi sardina, ançous, kiçik skumbriya və seldi tövsiyə edirlər. Ən praktik seçim isə konservləşdirilmiş formadır. Bu məhsullar demək olar ki, bütün supermarketlərdə tapılır.

"Beşiktaş"da Sulşerin yerinə o GƏLDİ

Türkiyənin məşhur futbol klubu "Beşiktaş"ın yeni baş məşqçisi müəyyənən.

Milli.Az "TRT Spor"a istinadən xəbər verir ki, "qara qartallar"ın sükanı bundan sonra Serqen Yalçına həvalə olunub.

Məlumatla görə, Yalçın bu gündən etibarən komandanın məşqlərinə qoşulacaq.

Qeyd edək ki, bu, onun "Beşiktaş"dakı ikinci baş məşqçilik dönməsi olacaq. Serqen Yalçın 2020-ci ilin yanvarından 2021-ci ilin dekabrınadək İstanbul nəhəngini çalışdırıb və həmin müddətdə həm Türkiyə Superliqasının, həm də ölkə kubokunun

qalibi olub.

Bildirək ki, "Beşiktaş" UEFA Konfrans Liqasındakı uğursuz nəticələrdən sonra norveçli mütəxəssis Ule Qunnar Sulşeri matç sonrası qovub.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bürclərə inam şəxsi həyata necə təsir edir...

... "Sizin bürcünüz nədir?" tez-tez ilk görüşdə verilən və münasibətlərin gələcək inkişafına təsir edə bilən sualdır. Hər kəs astrologiyaya inanmasa da, bir çoxları bir tərəfdən seçir və ya ulduz falı əsasında hərəkətlərini qiy-mətləndirir.

Nazlı Almuradova

SİA-nın əldə etdiyi məlumata görə, bu barədə Forbes jurnalı yazır.

Son araşdırmalara görə, gündəlik və aylıq proqnozlar etibarsızdır, lakin şəxsiyyət xüsusiyyətlərinin əlamətlərlə təsviri çox vaxt üst-üstə düşür. İnsanlar psixoloqların "illüzyor korrelyasiya" adlandırdıqları uyğunsuzluqlara məhəl qoymadan təsadüfləri xatırlamağa meyllidirlər.

... "Barnum effekti" də işləyir: "Siz qayğı-keşsiniz, lakin bəzən etibarsızsınız", -kimi ümumi ifadələr demək olar ki, hər kəsə uyğun gəlir, lakin şəxsi kimi qəbul edilir.

Astroloji münasibət bir tərəfdən qavrayışına və hətta bir əlaqəyə sərmayə qoymaq istəyinə təsir edə bilər.

Məsələn, "Əqrəblər"in "gizli" olduğunu öyrənən insan əvvəlcədən tərəfdaşı haqqında qərəzli fikir formalaşdırma bilər. Ancaq bəziləri üçün astrologiya sadəcə bir hobbidir, bəziləri üçün uyğunluq vacib bir amildir.

Bəzi mədəniyyətlərdə, məsələn, Çində, evliliyə qərar verərkən bürclər nəzərə alınır. Bununla belə, İsveçdə 66.000 evlilik üzərində aparılan araşdırma nəticəsində müəyyən edilib ki, ulduz falı uyğunluğu boşanmalara və evliliklərə təsir etmir - sosial amillər həlledicidir. Şübhəli olsanız belə, qarşı tərəfin maraqlarına hörmət edin.

Axi, sağlam münasibətlər əvvəlcədən düşünülmüş gözləntilər üzərində deyil, qəbul üzərində qurulur.

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000